

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

**Факультет педагогіки, психології та соціальної роботи
Кафедра педагогіки та методики початкової освіти**

**Формування професійної мобільності
вчителя початкових класів в умовах
післядипломної педагогічної освіти**

Кваліфікаційна робота

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Виконала:

студентка 2 курсу 213 м.з. групи

Мандрюк Таїсія Анатоліївна

Керівник:

кандидат педагогічних наук,

доцент Нікула Н.В.

*До захисту допущено
на засіданні кафедри*

протокол № 4 від 4 листопада 2025 р

Зав. кафедрою _____ проф. Романюк С.З.

Чернівці – 2025

АНОТАЦІЯ

Мандрюк Т.А. Формування професійної мобільності вчителя початкових класів в умовах післядипломної педагогічної освіти. – Рукопис. Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності 013 Початкова освіта. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. Чернівці, 2025. 108 с.

Автором проаналізовано проблему формування професійної мобільності вчителя початкових класів у науково-педагогічних дослідженнях. Розкрито сутність поняття «професійна мобільність вчителя», проаналізовано структурні компоненти досліджуваного явища. Розкрито чинники формування професійної мобільності вчителя початкових класів. Проведено констатувальне дослідження рівня сформованості професійної мобільності вчителя початкових класів. Обґрунтовано організаційно-педагогічні умови формування професійної мобільності вчителя початкових класів в системі післядипломної педагогічної освіти. Розкрито особливості застосування сучасних наукових підходів. Проаналізовано зміст, форми і методи формування професійної мобільності вчителя початкових класів в умовах післядипломної педагогічної освіти.

Ключові слова: мобільність, професійна мобільність вчителя, післядипломна педагогічна освіта.

ABSTRACT

Mandryuk T.A. Formation of professional mobility of primary school teachers in the conditions of postgraduate pedagogical education. – Manuscript. Qualification work for obtaining a master's degree in the specialty 013 Primary education. Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University. Chernivtsi, 2025. 108 p.

The author analyzed the problem of formation of professional mobility of primary school teachers in scientific and pedagogical research. The essence of the concept of «professional mobility of a teacher» is revealed, the structural components of the phenomenon under study are analyzed. The factors of formation of professional mobility. An ascertaining study of the level of formation of professional mobility of primary school teachers is conducted. The organizational and pedagogical conditions of formation of professional mobility. The features of the application of modern scientific approaches to the formation of professional mobility. The content, forms and methods of the formation of professional mobility of primary school teachers in the conditions of postgraduate pedagogical education are analyzed.

Keywords: mobility, professional mobility of teachers, postgraduate pedagogical education.

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Т.А.Мандрюк

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ В УМОВАХ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ	8
1.1. Проблема розвитку професійної мобільності вчителя початкових класів у науково-педагогічних дослідженнях	8
1.2. Сутність та структура поняття «професійна мобільність вчителя початкових класів»	17
1.3. Чинники формування професійної мобільності вчителя початкових класів в умовах післядипломної педагогічної освіти	31
Висновки до першого розділу	37
РОЗДІЛ 2 ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ У СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ	38
2.1. Констатувальне дослідження рівня сформованості професійної мобільності вчителя початкових класів в умовах післядипломної педагогічної освіти	38
2.2 Обґрунтування організаційно-педагогічних умов формування професійної мобільності вчителя початкових класів у системі післядипломної педагогічної освіти	49
2.2.1 Застосування сучасних наукових підходів щодо формування професійної мобільності вчителя початкових класів в умовах післядипломної педагогічної освіти	49
2.2.2. Аналіз змісту формування професійної мобільності вчителя початкових класів в умовах післядипломної педагогічної освіти	58
2.2.3.Поєднання форм та методів формування професійної мобільності вчителя початкових класів в умовах післядипломної педагогічної освіти	69
Висновки до розділу 2	84
ВИСНОВКИ	85
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	88
ДОДАТКИ	97

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сучасні трансформаційні процеси в освіті України, впровадження Концепції «Нова українська школа» та орієнтація на європейські стандарти якості вимагають від учителя початкових класів високого рівня професійної мобільності. Вчитель сьогодні має бути здатним швидко адаптуватися до змін, гнучко реагувати на нові освітні виклики, ефективно застосовувати інноваційні методи навчання, інформаційно-комунікаційні технології та реалізовувати компетентнісний підхід.

Особливої актуальності професійна мобільність учителя набуває в умовах війни, оскільки відповідає вимогам *Закону України «Про освіту»* (2017 р.), де визначено необхідність гнучкості й інноваційності педагогічної діяльності. У *Концепції «Нова українська школа»* (2016) підкреслюється, що сучасний учитель має бути здатним до постійного саморозвитку, удосконалення професійних компетентностей та швидкої адаптації до нових викликів. Крім того, *Державний стандарт початкової освіти* орієнтує педагогів на використання різних форм і методів навчання, що особливо актуально в умовах дистанційної та змішаної освіти, спричинених воєнними діями. Таким чином, професійна мобільність учителя є не лише індивідуальною характеристикою, а й важливою вимогою сучасної освітньої політики України, спрямованої на забезпечення якості та безперервності освіти в кризових умовах.

Післядипломна педагогічна освіта, як складова безперервного професійного розвитку, відіграє ключову роль у забезпеченні готовності вчителів до ефективної діяльності в умовах освітніх реформ. Вона створює можливості для оновлення професійних знань, розвитку ключових компетентностей і формування мобільності як інтегративної якості сучасного педагога.

Отже, дослідження проблеми формування професійної мобільності вчителя початкових класів є актуальним, оскільки спрямоване на підвищення якості педагогічної діяльності, ефективність освітнього процесу та конкурентоспроможність сучасної школи.

Стан дослідження проблеми. Проблема професійної мобільності педагога є предметом активного вивчення сучасної педагогічної науки та практики. У вітчизняній та зарубіжній літературі її досліджують у кількох аспектах: як здатність учителя до швидкої адаптації в умовах соціальних змін (Л. Даниленко, І. Зязюн, Л. Спірін), як важливу складову професійної компетентності (Н. Кузьміна, А. Маркова, О. Савченко), а також як умову підвищення якості освітнього процесу (Т. Левченко, Н. Мукан).

У сучасних наукових працях професійна мобільність учителя початкових класів розглядається в контексті концепції НУШ, де педагог визначається агентом змін, здатним до інноваційної діяльності, творчого пошуку та впровадження новітніх технологій (О. Онопрієнко, Н. Бібік). Важливим напрямом досліджень є розвиток мобільності через систему методичної роботи в закладах освіти (О. Пометун, С. Кравець), що забезпечує формування готовності педагога до постійного професійного зростання.

Попри значну кількість наукових розвідок, питання розвитку професійної мобільності вчителя початкових класів в умовах сучасних викликів, зокрема воєнного стану, ще недостатньо досліджене. Це зумовлює потребу у подальшому вивченні шляхів формування гнучкості, адаптивності та стійкості педагога як ключових характеристик його професійної діяльності. Тому нами обґрунтовано та обрано наступну тему магістерського дослідження: **«Формування професійної мобільності вчителя початкових класів в умовах післядипломної педагогічної освіти».**

Зв'язок роботи з науковою темою кафедри педагогіки та методики початкової освіти: «Теоретико-методологічні засади розвитку педагогічної

освіти та професійної підготовки фахівців у контексті євроінтеграційних процесів».

Мета дослідження теоретично обґрунтувати організаційно-педагогічні умови формування професійної мобільності вчителя початкових класів в системі післядипломної педагогічної освіти.

Для досягнення зазначеної мети нами поставлено такі **завдання дослідження**:

1. Розкрити сутність, структуру та чинники формування професійної мобільності вчителя початкових класів.
2. Здійснити констатувальне дослідження рівня сформованості професійної мобільності вчителя початкових класів.
3. Обґрунтувати особливості застосування сучасних наукових підходів щодо формування професійної мобільності вчителя початкових класів в умовах післядипломної педагогічної освіти
4. Описати зміст, форми та методи формування професійної мобільності вчителя початкових класів в умовах післядипломної педагогічної освіти.

Об'єкт дослідження – формування професійної мобільності вчителя початкових класів.

Предмет дослідження – організаційно-педагогічні умови формування професійної мобільності вчителя початкових класів в системі післядипломної педагогічної освіти.

Методи дослідження. У процесі написання наукової роботи нами використовувались різноманітні методи педагогічного дослідження. Зокрема, використано *теоретичні методи* – аналіз і узагальнення наукових джерел, систематизація та класифікація матеріалів, що розкривають окремі аспекти проблеми, а також формулювання відповідних висновків. Поряд із цим залучено *емпіричні методи* – опитування, анкетування та ранжування, які дали змогу визначити рівень розвитку професійної мобільності вчителя початкових класів.

Теоретичне значення результатів дослідження полягає в аналізі сутності понять «мобільність», «професійна мобільність», «професійна мобільність вчителя початкових класів»; аналізі проблеми розвитку професійної мобільності вчителя початкових класів у науково-педагогічних дослідженнях; виокремленні та теоретичному обґрунтуванні організаційно-педагогічних умов розвитку досліджуваного явища; розкритті сучасних наукових підходів щодо розвитку професійної мобільності вчителя; описі форм та методів для розвитку професійної мобільності вчителя; обґрунтуванні самоосвітньої діяльності з метою розвитку професійної мобільності вчителя початкових класів.

Практичне значення результатів дослідження полягає у розробці діагностичного інструментарію для проведення констатувального дослідження процесу формування професійної грамотності вчителя початкових класів; характеристиці організаційно-педагогічних умов розвитку професійної мобільності вчителя які містять практичні аспекти щодо використання сучасних форм, традиційних та інноваційних методів та особливості розвитку професійної мобільності шляхом самоосвітньої діяльності.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи: магістерська робота містить анотацію українською та англійською мовою, вступ, два розділи, сім підрозділів, висновки до кожного розділу, загальні висновки, список використаних джерел (82 найменування) та додатки.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ В УМОВАХ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

1.1. Проблема розвитку професійної мобільності вчителя початкових класів у науково-педагогічних дослідженнях

Сучасні трансформаційні процеси в освіті вимагають від педагога не лише високого рівня професійної компетентності, а й здатності швидко адаптуватися до нових умов, що актуалізує дослідження проблеми професійної мобільності вчителя. У науково-педагогічних працях ця категорія розглядається як інтегральна якість особистості, що поєднує гнучкість мислення, відкритість до інновацій, уміння діяти в умовах змін і невизначеності. Аналіз наукових підходів дозволяє простежити різноманітність трактувань сутності професійної мобільності, окреслити її ключові характеристики та визначити значення для діяльності вчителя початкових класів. Звернення до науково-педагогічних досліджень створює підґрунтя для виявлення сучасних тенденцій у формуванні цієї якості та пошуку оптимальних шляхів її розвитку в системі методичної роботи закладів освіти.

Аналіз проблеми розвитку професійної мобільності вчителя початкових класів у науково-педагогічних дослідженнях є надзвичайно важливим для логіки побудови наукового дослідження, оскільки він дозволяє визначити науково-теоретичні засади, узагальнити існуючі підходи та окреслити тенденції її формування в умовах модернізації освіти.

Сьогодні педагог початкової школи виступає провідником ідей Нової української школи, де особлива увага приділяється готовності вчителя до інновацій, постійного саморозвитку та гнучкої реакції на виклики сучасності. Зважаючи на воєнний стан і трансформацію освітнього процесу, професійна мобільність педагога набуває нового змісту, адже забезпечує здатність організовувати навчання в різних умовах, підтримувати психологічний

комфорт і якість освіти. У цьому контексті аналіз науково-педагогічних досліджень дає можливість не лише систематизувати здобутки вчених, а й виявити недостатньо опрацьовані аспекти проблеми, що визначить перспективні напрями подальших розвідок (*Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи, 2016*).

У науково-педагогічних дослідженнях проблема професійної мобільності вчителя розглядається крізь призму різних підходів, зокрема:

- *соціально-педагогічного підходу* (І. Зязюн, Л. Даниленко, О. Савченко) який трактує мобільність як здатність педагога адаптуватися до змін у соціумі та освітньому середовищі, зберігаючи при цьому ефективність професійної діяльності;

- *компетентнісного підходу* (Н. Кузьміна, А. Маркова, Н. Мукан) акцентує увагу на мобільності як складовій професійної компетентності, що поєднує знання, уміння, навички та ціннісні орієнтири вчителя;

- *психолого-педагогічного підходу* (Л. Спірін, Т. Левченко) підкреслюють гнучкість мислення, готовність до саморозвитку та здатність швидко змінювати стратегії діяльності залежно від умов;

- *інноваційного підходу* (О. Пошетун, О. Онопрієнко, Н. Бібік) визначають професійну мобільність як умову впровадження новітніх освітніх технологій, розвитку критичного та творчого мислення учнів.

Проаналізуємо кожен підхід щодо трактування досліджуваного явища крізь призму аналізу наукових та педагогічних джерел.

Так, представники *соціально-педагогічного підходу* розглядають професійну мобільність учителя як здатність діяти ефективно в умовах динамічного соціального середовища та освітніх трансформацій. За цим підходом, мобільність педагога не обмежується лише професійними навичками, а включає соціальну компетентність, адаптивність та готовність реагувати на зміни в суспільстві й школі (Бойко, 2016).

Зокрема, відомий педагог, І. Зязюн підкреслює важливість педагогічної діяльності в контексті соціальних потреб, акцентуючи увагу на здатності вчителя до інтеграції в освітнє середовище та підтримки розвитку учнів у різноманітних соціальних ситуаціях. У своїх працях І. Зязюн великого значення надає професіоналізму учителя як багатовимірному явищу, яке поєднує глибокі предметні знання, педагогічну компетентність та здатність до творчого застосування цих знань у навчальному процесі в різних умовах, що й інтегрується в професійну мобільність учителя. Він підкреслює, що справжній професіоналізм неможливий без педагогічної майстерності, яка проявляється у вмінні ефективно організовувати навчальний процес в різних умовах, мотивувати учнів, передбачати їхні освітні потреби та знаходити оптимальні педагогічні рішення в нестандартних ситуаціях (Зязюн, 2001).

Згідно з твердженням автора, майстерність вчителя – це не просто технічна відпрацьованість методів, а синтез знань, досвіду і педагогічної інтуїції, який дозволяє педагогові адаптуватися до різноманітних освітніх і соціальних контекстів, створювати умови для розвитку особистості кожного учня та впливати на формування у нього ключових компетентностей. Він акцентує, що професійна мобільність і готовність до змін є невід’ємною частиною цього професіоналізму, оскільки сучасна школа постійно трансформується під впливом суспільних та технологічних змін. Таким чином, відповідно до поглядів І. Зязюна, професіоналізм і педагогічна майстерність вчителя – це комплексна якість, яка поєднує знання, уміння, соціальну і моральну відповідальність та здатність ефективно діяти у складних і динамічних умовах навчання (Зязюн, 2001).

Л. Даниленко виділяє гнучкість і здатність до саморегуляції як ключові складові професійної мобільності, що забезпечують педагогові можливість швидко адаптуватися до змін у навчальному процесі та соціально-педагогічних умовах (Даниленко, 2018).

Автор розглядає професійну мобільність педагога як ключову характеристику сучасного вчителя, що забезпечує його здатність ефективно адаптуватися до постійних змін у освітньому середовищі. Вона підкреслює, що мобільність – це не тільки готовність до використання нових методик і технологій, а й здатність до саморозвитку, творчого пошуку та трансформації педагогічної діяльності залежно від соціальних, психологічних та організаційних умов.

За Даниленко, професійна мобільність передбачає:

- гнучкість мислення – уміння швидко змінювати підходи до навчання відповідно до потреб учнів та обставин;
- адаптивність до змін – здатність ефективно працювати в нових формах освітнього процесу, включаючи дистанційне та змішане навчання;
- проактивну позицію – ініціативу у впровадженні інновацій, пошук нових рішень та педагогічних стратегій;
- системність і саморегуляцію – усвідомлене планування власного професійного розвитку та аналіз результатів своєї діяльності (Даниленко, 2018).

Таким чином, Л. Даниленко трактує професійну мобільність як комплексну інтегровану якість педагога, яка забезпечує ефективність його діяльності в умовах динамічних соціально-педагогічних і технологічних змін.

О. Савченко наголошує на ролі соціальної компетентності вчителя, його здатності до комунікації, співпраці з колегами, батьками та іншими учасниками освітнього процесу, що формує ефективне середовище для розвитку дітей (Савченко, 2010).

Соціально-педагогічний підхід трактує професійну мобільність як комплексну якість, що поєднує професійну компетентність і соціальну адаптивність педагога, забезпечуючи ефективність його діяльності у змінних умовах сучасної школи (Грицькова, 2011).

З точки зору компетентнісного підходу мобільність вчителя розглядається як ефективність діяльності якого визначається не тільки знаннями, а й інтегрованими вміннями, цінностями, здатністю застосовувати досвід у різних ситуаціях. У цьому підході професійна мобільність є однією з ключових складових компетентності, бо саме вона забезпечує здатність діяти продуктивно в умовах змін.

Так, науковці визначають педагогічну компетентність як інтегральну характеристику особистості вчителя. Професійну мобільність поєднують з умінням переносити набуті знання та навички в нові педагогічні умови, тобто — адаптивність і варіативність дій. Поняття «мобільність» у її трактуванні — це гнучкість і динамізм професійної діяльності, здатність учителя швидко змінювати методи, стилі спілкування й підходи залежно від соціально-освітнього контексту (Шевченко, 2019).

А. Маркова у своїх працях акцентувала, що компетентність включає професійну мобільність як уміння діяти в нових, непередбачуваних умовах. Вона виділяла три ключові аспекти мобільності:

- інтелектуально-пізнавальна (швидке опанування нових знань і технологій);
- комунікативна (гнучкість у спілкуванні з різними суб'єктами освітнього процесу);
- емоційно-вольова (стійкість до стресів, готовність до змін).

Мобільність в В. Гусак - це готовність і здатність до саморозвитку та постійного професійного зростання (Гусак, 2017).

Н.Бідюк інтерпретує професійну мобільність як необхідну умову реалізації компетентнісного підходу у сучасній освіті. Вона вбачає її складовою ключових компетентностей вчителя, що включають:

- здатність до навчання впродовж життя;
- відкритість до інновацій;
- міжкультурну та міжпрофесійну комунікацію;

- самоменеджмент і саморегуляцію.

Для Н. Бідюк професійна мобільність - це інтегрована здатність, яка визначає ефективність педагогічної діяльності в мінливому соціально-освітньому середовищі (Бідюк, 2015).

Таким чином, можна виокремити основні характеристики мобільності в межах компетентнісного підходу:

- адаптивність — уміння швидко реагувати на нові освітні вимоги, технології, стандарти.
- креативність — здатність створювати нові рішення у нестандартних умовах.
- готовність до змін — внутрішня відкритість, відсутність страху перед новим.
- перенос знань — вміння застосувати напрацьоване в нових контекстах.
- самоосвіта — постійне оновлення компетентностей упродовж життя.
- соціально-комунікативна активність — ефективна взаємодія в професійній спільноті.

У контексті НУШ професійна мобільність, відповідно до цього підходу, розуміється як складова компетентності означає: уміння інтегрувати інноваційні підходи (STEM, проєктне навчання, ігрові методи); використання цифрових технологій у навчанні; адаптацію програм до індивідуальних потреб дитини; готовність до роботи в умовах інклюзії; постійну самоосвітню діяльність (курси, тренінги, педагогічні спільноти) (Бібік, 2017).

Отже, у компетентнісному підході професійна мобільність — це не ізольована якість, а інтегрований показник рівня професійної компетентності педагога, який виявляється у його гнучкості, інноваційності та здатності ефективно діяти в умовах змін.

Психолого-педагогічний підхід акцентує увагу на внутрішньому світі вчителя, його психологічній готовності, особистісних якостях і професійній

самосвідомості. Професійна мобільність тут розглядається не тільки як адаптація до змін, а як психологічна й педагогічна здатність особистості долати труднощі, зберігаючи ефективність діяльності та внутрішню рівновагу.

Зокрема, Н.Брижак розглядав мобільність як динамічну професійно-особистісну якість учителя. Він акцентував, що її основа — самосвідомість і рефлексія, які дозволяють педагогу адекватно оцінювати власні ресурси, сильні й слабкі сторони. Автор зазначав, що мобільність - здатність швидко орієнтуватися в нових педагогічних ситуаціях, творчо застосовувати психологічні знання у взаємодії з дітьми та підкреслював важливість емоційної стійкості, гнучкості мислення та психологічної культури педагога (Брижак, 2016).

О.Вознюк наголошувала на зв'язку мобільності з мотиваційно-ціннісною сферою вчителя. Професійна мобільність у її трактуванні — це готовність і здатність педагога до саморозвитку, до постійної зміни стилів діяльності залежно від освітнього середовища. Вона виокремлювала такі психологічні механізми мобільності:

- рефлексія (аналіз власних дій і результатів);
- саморегуляція (контроль емоцій, поведінки, подолання стресу);
- мотивація до досягнень (прагнення успіху, готовність долати невдачі);
- психологічна гнучкість (відкритість до нового, толерантність до невизначеності) (Вознюк, 2020).

Представники цього підходу виокремлюють основні риси професійної мобільності, а саме: психологічна готовність до змін та нововведень; рефлексивність — уміння аналізувати й коригувати власну діяльність; емоційна стабільність і стресостійкість — здатність працювати продуктивно навіть у кризових умовах; гнучкість мислення — пошук нових рішень у педагогічних ситуаціях; мотивація до професійного розвитку;

інтерактивність — здатність ефективно взаємодіяти з учнями, колегами, батьками з урахуванням психологічних особливостей.

У психолого-педагогічному аспекті мобільність учителя початкової школи проявляється у здатності:

- створювати емоційно безпечне середовище для дітей;
- адаптувати власний стиль спілкування до психологічних потреб учнів;
- зберігати емоційний баланс у роботі з класом і батьками;
- швидко перебудовувати педагогічну тактику відповідно до поведінки дітей;
- підтримувати мотивацію до навчання через психологічно грамотні методи (ігрові, діалогічні, підтримувальні) (Варецька, 2019; Мукан, 2022).

Таким чином, з позиції психолого-педагогічного підходу професійна мобільність трактується як поєднання психологічної стійкості, гнучкості та рефлексії, що забезпечує ефективність діяльності вчителя в умовах змін. Це якість, яка ґрунтується на внутрішніх психологічних ресурсах педагога та проявляється у його здатності до саморегуляції, розвитку і творчої взаємодії з дітьми.

Інноваційний підхід, у науковій літературі, розглядає професійну мобільність не просто як здатність учителя змінювати місце роботи чи адаптуватися до нових умов, а як комплексну динамічну якість, що забезпечує постійне оновлення його професійних знань, умінь, педагогічних стратегій та особистісних якостей у відповідь на виклики часу.

О. Пометун, як представник цього підходу, наголошує на активній ролі вчителя у створенні власного професійного розвитку, де мобільність виступає здатністю генерувати та впроваджувати нові педагогічні ідеї. Вона вбачає у мобільності основу для переходу від традиційної моделі «передавання знань» до партнерської взаємодії з учнями та колегами. Також, підкреслює зв'язок мобільності з проектно-дослідницькою діяльністю,

інноваційними методами (метод проєктів, інтерактивні технології) (Пометун, 2002).

Автор С. Вихор розглядає професійну мобільність як готовність педагога до постійних змін, відкритість до нових технологій, навчальних парадигм, ролей у школі. Важливим компонентом називає гнучкість мислення та інноваційність дій, що дозволяє швидко реагувати на соціокультурні й освітні виклики. А також, акцентує увагу на педагогічній творчості як критерію мобільності (Вихор, 2020).

Науковець, Н. Бібік пов'язує професійну мобільність із формуванням ключових компетентностей учителя, зокрема інноваційної та соціальної. Наголошує, що мобільний учитель — це той, хто ініціює зміни, бере участь у педагогічних експериментах, активно впроваджує результати наукових досліджень у практику. Автор вказує на важливість ціннісної готовності до змін: мотивації до саморозвитку, професійної рефлексії, здатності вчитися впродовж життя (Бібік, 2017).

У межах інноваційного підходу виокремлюються такі основні характеристики професійної мобільності:

- динамічність – постійне оновлення знань і практичних умінь;
- гнучкість – швидка адаптація до нових програм, методів навчання;
- креативність – здатність створювати і впроваджувати педагогічні інновації;
- рефлексивність – усвідомлення власної професійної траєкторії;
- проактивність – ініціатива в розвитку освітнього середовища, готовність брати відповідальність за зміни.

Узагальнена таблиця наукових підходів щодо аналізу поняття «професійна мобільність» подана нами у додатку А.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що професійна мобільність учителя початкових класів трактується науковцями як багатовимірне явище,

яке охоплює адаптивність, гнучкість, здатність до інноваційної діяльності та безперервного професійного зростання.

1.2. Сутність та структура поняття «професійна мобільність вчителя початкових класів»

Сучасна система початкової освіти в Україні перебуває у стані постійних трансформацій, зумовлених упровадженням Концепції Нової української школи, переходом до компетентнісного навчання, цифровізацією освіти та соціально-економічними викликами сьогодення. Це вимагає від учителя початкових класів здатності швидко реагувати на зміни, оновлювати професійні знання, впроваджувати інноваційні методи і технології навчання, створювати безпечне та розвивальне освітнє середовище (*Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи, 2016*).

Професійна мобільність педагога розглядається не лише як уміння адаптуватися до нових умов, але й як готовність ініціювати позитивні зміни, діяти творчо й проактивно, забезпечувати індивідуалізацію навчання відповідно до потреб учнів. Саме від мобільності вчителя залежить успішність реалізації реформ, якісне впровадження інтегрованих курсів, формування ключових компетентностей молодших школярів.

Вищезазначені аспекти актуалізують потребу вивчення сутності та структури професійної мобільності, що зумовлено необхідністю наукового обґрунтування цього феномену, визначення його компонентів, критеріїв і показників для подальшої діагностики й розвитку у системі методичної роботи. Це дозволить забезпечити цілеспрямоване формування мобільного, творчого, конкурентоспроможного педагога, здатного ефективно діяти в умовах сучасних викликів.

Вивчення сутності та структури поняття «професійна мобільність учителя початкових класів» є актуальним, оскільки забезпечує наукове

підґрунтя для цілеспрямованого формування цієї якості у педагогів. Застосування компетентнісного підходу (А. Маркова, Н. Мукан) дозволяє розглядати мобільність як складову професійної компетентності та ключову умову успішної реалізації освітніх реформ. Інноваційний підхід (О. Пошетун, О. Онопрієнко, Н. Бібік) акцентує увагу на творчості, гнучкості мислення, готовності педагога ініціювати зміни та впроваджувати нові освітні практики. Психолого-педагогічний підхід (Л. Спірін, Т. Левченко) дає змогу глибше осмислити внутрішні мотиваційні й особистісні чинники мобільності, що визначають здатність учителя до професійного розвитку впродовж життя. Так, компетентнісний підхід визначає структуру професійної мобільності; інноваційний – підкреслює динамічність і практичну реалізацію мобільності в умовах змін, а психолого-педагогічний – пояснює мотиваційну й особистісну основу цього феномену. Разом вони створюють цілісне бачення професійної мобільності як багатовимірного феномену, що поєднує знання, цінності, готовність до інновацій та здатність до постійного розвитку. Схема взаємодії підходів до розуміння професійної мобільності вчителя початкових класів узагальнена нами у додатку Б.

Відповідно до логіки наукового дослідження вважаємо за необхідне здійснити дефінітивний аналіз поняття «професійна мобільність учителя початкових класів» категорійний ланцюг якого включає такі терміни: мобільний, мобільність, професійна мобільність, професійна мобільність учителя, що відображено на рис. 1.1.

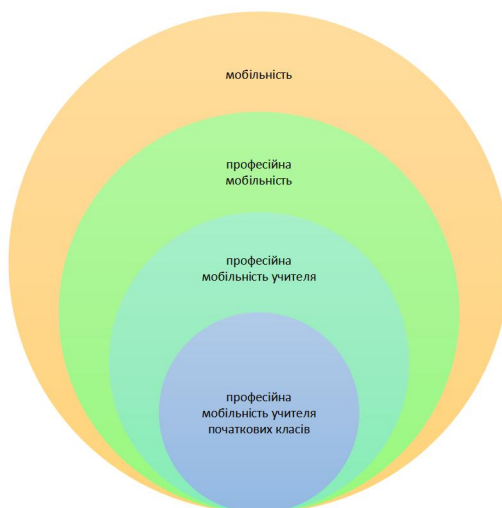

Рис. 1.1. Категорійний апарат поняття «професійна мобільність учителя початкових класів»

Перейдемо до наукового аналізу кожної категорії.

Етимологія походження терміну «мобільний» походить від латинського *mobilis* – «рухомий», «той, що легко пересувається», «здатний до змін».

У тлумачних словниках української мови «мобільний» визначається як: «рухомий, такий, що легко пересувається; здатний швидко реагувати на зміни умов, пристосовуватися до нових ситуацій» (Буссел, 2009). Це первинне значення лягло в основу сучасних наукових і прикладних тлумачень.

У філософії поняття «мобільність» і «мобільний» асоціюються з рухомістю буття, динамікою світу, мінливістю явищ. «Мобільність» трактується як ознака розвитку, перетворення, перехідності з одного стану в інший (Буссел, 2009).

З точки зору соціології поняття «мобільний» описує соціальну якість людини – здатність змінювати соціальні ролі, статус, місце проживання; її поведінкову характеристику – гнучкість, готовність до адаптації. Також соціологічний аспект включає освітній і професійний вимір – здатність до швидкого навчання, перепідготовки, переходу між професіями. Це характеристика особистості або системи, що дозволяє швидко змінювати форми діяльності, середовище й умови функціонування (Бойко, 2016, с. 66).

У психології «мобільний» – характеризує особистість, яка виражає гнучкість мислення, емоційну стійкість до змін, готовність до нових способів діяльності (Палько, 2015, с.17).

Аналізуючи наукові джерела, знаходимо дане поняття з точки зору техніко-технологічного виміру, який розглядає мобільність як: «портативність та автономність – мобільні пристрої, мобільні застосунки, мобільний зв'язок» (Буссел, 2009). Це змістовно підсилює поняття, наголошуючи на доступності, швидкості, незалежності від місця.

Вагомим для нас є педагогічна точка зору щодо розуміння поняття «мобільний», який часто використовується для опису адаптивності вчителя або учня, його здатності швидко змінювати стратегії діяльності, методи навчання, підходи до спілкування.

Узагальнюючи вищепроаналізовані підходи до розуміння поняття «мобільність» виокремлюємо основні його характеристики: здатність до руху, переходу, переміщення; володіння гнучкістю та адаптивністю до змін середовища; забезпеченість оперативною реакцією на зовнішні впливи та внутрішні потреби (Антонова, 2001).

Узагальнене розуміння поняття «мобільний» систематизовано нами в додатку В.

Таким чином, можемо стверджувати, що поняття *«мобільний»* у своєму науковому дослідженні будемо розуміти як – динамічну характеристику об'єкта, системи або особистості, що виражає їх здатність до швидкого переміщення, переходу чи зміни стану, а також до гнучкої адаптації й оперативного реагування на зовнішні та внутрішні чинники (Гончаренко, 2011).

Аналізуючи поняття *«професійна мобільність»* у наукових джерелах знаходимо факти, що воно є специфічним різновидом мобільності, і стосується професійної сфери життєдіяльності людини.

У наукових дослідженнях професійну мобільність визначають як здатність особистості змінювати вид, зміст, спосіб та умови професійної діяльності, успішно адаптуватися до нових вимог ринку праці та освітнього середовища, швидко засвоювати нові компетентності. Це не лише фізичний перехід з однієї професії в іншу, а й внутрішня готовність до змін: переосмислення власних цінностей, розвиток компетентностей, готовність до інновацій (Бідюк, 2015).

Науковці (Н. Мукан, А. Маркова, В. Кремень) виділяють кілька ключових складових професійної мобільності: когнітивна – здатність до набуття та оновлення знань; операційна (діяльнісна) – готовність змінювати технології діяльності, опановувати нові методи роботи; мотиваційна – внутрішня спрямованість на професійний розвиток та кар’єрне зростання; комунікативна – вміння налагоджувати взаємодію в нових умовах, гнучкість у професійних відносинах; аксіологічна – усвідомлення цінності постійного професійного розвитку.

Психологи, вважають, що професійна мобільність розглядається як інтегральна якість особистості, що поєднує: гнучкість мислення, емоційну стійкість, здатність до рефлексії, відкритість до нового досвіду.

Педагогічні дослідження розглядають її як результат професійного навчання та самоосвіти, ключовий фактор успішності вчителя, здатного працювати в умовах освітніх реформ (зокрема, НУШ).

В соціально-економічному контексті професійна мобільність розглядається сьогодні як важлива складова професіоналізму фахівця, який у сучасних умовах глобалізації й швидкої зміни професійних стандартів має бути конкурентоспроможним. Вона забезпечує: кар’єрну гнучкість, стійкість до професійних криз, здатність до безперервного навчання протягом життя (Бойко, 2016).

У наукових джерелах виокремлюють функції професійної мобільності:

- адаптаційна – забезпечує пристосування до змін;

- прогностична – дозволяє передбачати тенденції розвитку професії та готуватися до них;
- розвивальна – стимулює особистісне та професійне зростання;
- інноваційна – сприяє впровадженню нових ідей, технологій, методів роботи (Володавчик, 2014, с. 89).

Вцілому, професійна мобільність розуміється як багатовимірне явище, яке інтегрує особистісні якості, знання, уміння, мотивацію і цінності фахівця. Вона є як результатом професійної освіти, так і умовою подальшого розвитку особистості у професійній діяльності.

Виходячи із вищепроаналізованого у своєму науковому дослідженні ми поняття **«професійна мобільність»** будемо розуміти як: «здатність фахівця адаптуватися до змін професійного середовища, ефективно оновлювати свої знання, навички та компетенції, перебудовувати професійні дії відповідно до вимог часу, проявляти готовність до кар'єрного розвитку, міжгалузевих або міжорганізаційних переміщень та професійного самовдосконалення» (Гордієнко, 2011; Грицькова, 2010).

У педагогічній науці її розглядають як провідну компетентність сучасного вчителя, особливо в умовах реформування освіти та швидкої зміни суспільних вимог. Тому вважаємо за необхідне проаналізувати наступну категорію досліджуваного поняття: «професійна мобільність вчителя».

Професійна мобільність учителя — це здатність педагога адаптуватися до змін у професійному середовищі, ефективно оновлювати свої знання, навички та компетенції, перебудовувати професійну діяльність відповідно до вимог часу, проявляти готовність до кар'єрного розвитку та професійного самовдосконалення (Даниленко, 2018).

Сьогодні є різні підходи до виокремлення структурних компонентів професійної мобільності вчителя, які формувалися під впливом різних наукових шкіл — педагогічної, психологічної, соціологічної та акмеологічної.

Так, компетентнісний підхід розглядає професійну мобільність як сукупність професійних компетентностей, які дають змогу вчителю ефективно адаптуватися до змін у системі освіти. Основними структурними компонентами професійної мобільності відповідно до цього підходу є: когнітивний (знансвий) – система фахових, методичних і педагогічних знань; операційно-діяльнісний – уміння й навички застосування знань у нових умовах; мотиваційно-ціннісний – прагнення до саморозвитку, готовність до змін; рефлексивний – здатність до самооцінювання та корекції власної діяльності (Гусак, 2016).

Аналізуючи структуру професійної мобільності вчителя з точки зору акмеологічного підходу, то професійна мобільність трактується як інтегративна якість особистості, що забезпечує рух до професійних вершин. Основними її структурними компонентами є: акмеологічно-цільовий – орієнтація на професійне зростання; мотиваційно-особистісний – установка на успіх, розвиток інноваційного мислення; інтелектуально-пізнавальний – гнучкість мислення, аналітичність, критичність; діяльнісний – здатність реалізовувати інновації у педагогічній практиці (Гринько, 2011).

Соціально-психологічний підхід розглядає професійну мобільність через призму адаптації та взаємодії особистості з соціумом та виокремлює такі основні компоненти: соціальний – уміння працювати в колективі, комунікативна гнучкість; психологічний – емоційна стабільність, толерантність до невизначеності; мотиваційний – готовність до змін, внутрішня потреба в розвитку; поведінковий – прояв активності, ініціативи, здатність приймати рішення (Грицькова, 2011).

Представники інноваційно-діялісного підходу розглядали професійну мобільність як здатність учителя до інноваційної діяльності, вкладаючи в її зміст такі компоненти: когнітивно-аналітичний (розуміння сучасних освітніх тенденцій), проектувальний (уміння створювати та реалізовувати нові педагогічні технології), комунікативний (ефективна

взаємодія з колегами та учнями), рефлексивно-оцінний (здатність оцінювати результати власних педагогічних інновацій) (Кириченко, 2016).

Синтезує вищезазначені підходи інтегративний (системний) підхід, який розглядає професійну мобільність як цілісне утворення, вкладаючи в його структуру такі компоненти: ціннісно-мотиваційний (система професійних цінностей), когнітивно-діяльнісний (єдність знань, умінь, навичок), комунікативно-рефлексивний (здатність до спілкування та саморозвитку), індивідуально-творчий – відкритість до нового, творчий підхід у роботі.

Вивчаючи педагогічні аспекти професійної мобільності, знаходимо думку, що вона є важливою рисою сучасного педагога, яка сприяє його професійному розвитку та адаптації до змін у суспільстві та освітній системі. Відповідно до педагогічного аспекту вона включає: готовність до змін — здатність вчителя адаптуватися до нових умов та вимог; постійне самовдосконалення — прагнення до розвитку професійних компетенцій та особистісного зростання; інноваційність — здатність впроваджувати нові методи та технології в освітній процес (Дзвінчук, 2015, с. 15-25).

У науковій літературі виокремлюються й фактори, що впливають на професійну мобільність, зокрема до внутрішніх факторів відноситься мотивація, професійна самосвідомість, готовність до змін; а до зовнішніх факторів відносять зміни в освітній політиці, технологічні інновації, соціально-економічні умови.

У сучасних соціально-економічних умовах та умовах повномасштабної війни, професійна мобільність учителя є ключовим чинником його професійного розвитку та ефективності освітнього процесу. Вона вимагає від педагога постійного самовдосконалення, готовності до змін та адаптації до нових умов. Розвиток професійної мобільності учителя сприяє підвищенню якості освіти та забезпеченню її відповідності сучасним вимогам суспільства.

Проаналізувавши сутність та структурні компоненти професійної мобільності вчителя, можемо зробити узагальнення та виокремити, у своїй науковій роботі, наступні компоненти досліджуваного явища: *мотиваційний, когнітивно-діяльнісний, особистісно-творчий, рефлексивний* (див. рис. 1.2).

Мотиваційний компонент професійної мобільності вчителя розуміємо як провідний елемент у її структурі, оскільки саме він визначає внутрішню готовність педагога до активної професійної діяльності, саморозвитку та адаптації до змін соціально-освітнього середовища. Його сутність полягає у сукупності спонукальних мотивів, ціннісних орієнтацій, потреб і установок, що забезпечують позитивне ставлення до професійної діяльності, прагнення до самовдосконалення, гнучкість мислення та готовність до інновацій (Лук'янова, 2013).

Рис. 1.2. Структурні компоненти професійної мобільності вчителя початкових класів

Складовими мотиваційного компоненту є взаємопов'язані складові такі як: професійно-ціннісна орієнтація, пізнавально-професійний інтерес, потреба в саморозвитку, установка на гнучкість і зміни, а також бажання

якісно і ефективно організовувати освітній процес в умовах війни. Професійно-ціннісна орієнтація відображає усвідомлення суспільної значущості педагогічної праці, прийняття гуманістичних цінностей освіти, відповідальне ставлення до результатів навчання і виховання учнів. Пізнавально-професійний інтерес характеризується прагненням учителя до оновлення знань, освоєння сучасних педагогічних технологій, збагачення власного методичного досвіду. Потреба у саморозвитку проявляється у прагненні до безперервного підвищення кваліфікації, самовдосконалення та досягнення професійної майстерності (Вознюк, 2020).

В умовах війни мотиваційний компонент набуває особливого значення, оскільки саме він зумовлює високу громадянську та професійну відповідальність учителя за якість освітнього процесу, його здатність забезпечувати стабільність і безперервність навчання навіть у кризових ситуаціях. Мотиви професійної мобільності в цей період тісно пов'язані з бажанням організувати якісний, безпечний і гуманний освітній процес, підтримати учнів психологічно, формувати в них віру в майбутнє та цінність знань.

Емоційно-вольова складова мотиваційного компонента виявляється у наполегливості, самовладанні, оптимізмі, готовності долати труднощі воєнного часу. Таким чином, мотиваційний компонент виступає внутрішнім рушієм професійної мобільності, який забезпечує активність, стійкість і творчість педагога, орієнтованого на розвиток учня та збереження якості освіти незалежно від зовнішніх обставин (Лук'янова, 2013).

Когнітивно-діяльнісний компонент професійної мобільності вчителя є базовою складовою її структури, що забезпечує інтелектуально-практичну основу професійної діяльності педагога. Його сутність полягає в єдності знань, умінь, навичок, способів мислення та практичного досвіду, які забезпечують здатність учителя ефективно діяти в змінних умовах освітнього середовища.

На думку Л. Лук'янової (2013) та О. Вознюк (2020), саме когнітивно-діяльнісний компонент відображає рівень професійної компетентності педагога, його готовність застосовувати знання у нових ситуаціях, прогнозувати результати освітнього процесу й творчо вирішувати педагогічні завдання.

Когнітивна складова передбачає оволодіння системою науково-методичних, психолого-педагогічних і предметних знань, які становлять інтелектуальний ресурс мобільності вчителя. Вона охоплює: знання сучасних освітніх концепцій, педагогічних технологій, методів і форм навчання; розуміння закономірностей розвитку особистості учня, педагогічної взаємодії та комунікації; обізнаність із нормативно-правовими засадами освітньої діяльності, вимогами державних стандартів, цифровими ресурсами й інструментами дистанційного навчання (Вознюк, 2020).

Діяльнісна складова цього компоненту відображає здатність учителя застосовувати набуті знання у професійній практиці. За визначенням Л. Даниленко, вона включає володіння комплексом професійних умінь – аналітичних, конструктивних, організаційних, комунікативних, прогностичних та рефлексивних, які забезпечують ефективну реалізацію освітнього процесу (Даниленко, 2018).

Когнітивно-діяльнісний компонент виявляється у здатності педагога: проектувати та реалізовувати освітній процес відповідно до сучасних вимог і потреб учнів; застосовувати інноваційні педагогічні технології та цифрові інструменти; швидко адаптуватися до нових умов навчання, зокрема дистанційних чи змішаних форматів; здійснювати моніторинг і корекцію результатів навчання (Вознюк, 2020).

В умовах воєнного стану когнітивно-діяльнісний компонент набуває особливого значення, оскільки вчитель має діяти в нестандартних, непередбачуваних ситуаціях, оперативно приймати педагогічні рішення, забезпечувати безперервність освіти в онлайн- або офлайн-режимах. Це

потребує високого рівня педагогічного мислення, цифрової компетентності та практичної гнучкості. Як підкреслює Н. Ничкало, когнітивно-діяльнісний потенціал педагога стає запорукою збереження якості освіти в кризових умовах і водночас проявом його професійної мобільності (Ничкало, 2022, с. 8).

Вважаємо, що когнітивно-діяльнісний компонент професійної мобільності вчителя інтегрує інтелектуальний і практичний потенціал особистості вчителя, забезпечує здатність ефективно поєднувати знання з діяльністю, творчо вирішувати педагогічні завдання, швидко адаптуватися до нових викликів та відповідально реалізовувати освітню місію в умовах суспільних трансформацій.

Особистісно-творчий компонент професійної мобільності вчителя є інтегративною характеристикою, що відображає індивідуальні якості, творчий потенціал та здатність педагога до самореалізації у професійній діяльності. Його сутність полягає в активному прояві особистісних рис, креативного мислення, ініціативності, здатності створювати нові педагогічні ідеї, технології й підходи до навчання. Як зазначає Л. Даниленко (2018), саме творчість є тим фактором, який забезпечує педагогові не лише гнучкість і адаптивність, а й можливість впливати на розвиток освіти, роблячи її живим, динамічним процесом.

Особистісно-творчий компонент поєднує в собі особистісний потенціал учителя (його індивідуальні якості, цінності, переконання, емоційну культуру) та творчий потенціал (здатність до створення нових педагогічних продуктів і нестандартних рішень). Цей компонент забезпечує не лише ефективність професійної діяльності, а й її гуманістичну спрямованість, відкритість до нових ідей та освітніх інновацій (Вознюк, 2020).

У структурі особистісно-творчого компоненту дослідники науковці виокремлюють такі основні складові: професійно значущі якості вчителя, його система ціннісних орієнтацій, моральних ідеалів, професійна

самосвідомість, здатність до саморегуляції, емоційна врівноваженість; уміння генерувати нові ідеї, знаходити нестандартні рішення педагогічних проблем, розробляти авторські методики та технології навчання; здатність до міжособистісної взаємодії, емпатійності, створення сприятливого психологічного клімату в освітньому середовищі (Л. Лук'янова, 2019; О. Вознюк, 2020).

Особистісно-творчий компонент виявляється у здатності вчителя перетворювати навчальний процес у простір розвитку особистості учня, формувати позитивну мотивацію до пізнання, виховувати критичне мислення, ініціативу, самостійність. У сучасних умовах, особливо в умовах війни, цей компонент набуває особливого значення: творчість педагога стає засобом подолання стресу, пошуку нових форм взаємодії з учнями, збереження духовних і моральних орієнтирів. Як зазначає Н. Ничкало (2022), творча самореалізація вчителя в кризових умовах не лише підтримує якість освіти, а й виконує соціально-виховну місію — допомагає дітям пережити травматичні події, формує віру в добро, людяність і перемогу.

Вважаємо, що цей компонент забезпечує інноваційний, гуманістичний та особистісно зорієнтований характер педагогічної діяльності, сприяє розвитку самостійності, ініціативності, готовності до професійного зростання та реалізації власного творчого потенціалу вчителя. Він є тим компонентом, що перетворює професійну мобільність із сукупності умінь на живий процес самотворення особистості педагога.

Рефлексивний компонент у структурі професійної мобільності вчителя є важливим чинником забезпечення його здатності до саморозвитку, самокорекції та усвідомленого професійного зростання. Його сутність полягає у здатності педагога аналізувати власну діяльність, критично оцінювати її результати, визначати шляхи вдосконалення професійних умінь та педагогічної майстерності. Як підкреслює Л. Даниленко (2018), рефлексія

є необхідною умовою становлення мобільного фахівця, адже вона забезпечує осмислення досвіду, формування адекватної самооцінки та готовність до змін.

Рефлексивний компонент відображає рівень сформованості професійних якостей педагога – здатності усвідомлювати власні мотиви, дії, рішення, емоційні стани та їхній вплив на освітній процес. За визначенням О. Вознюк (2020), він виступає своєрідним «внутрішнім механізмом саморегуляції» професійної мобільності, що спрямовує діяльність учителя на постійне самовдосконалення.

Складовими рефлексивного компоненту є: здатність усвідомлювати мету та результати власної діяльності, аналізувати педагогічні ситуації, оцінювати ефективність обраних методів і засобів навчання; уміння об'єктивно оцінювати власну професійну компетентність, виявляти недоліки, визначати напрями подальшого розвитку, коригувати педагогічну поведінку; усвідомлення вчителем власних цінностей, мотивів, емоційних станів, готовність приймати відповідальність за результати педагогічної діяльності; здатність передбачати наслідки власних рішень, планувати індивідуальну траєкторію професійного розвитку (Дегтяр, 2004; Пасічник, 2017).

Рефлексивний компонент є також підґрунтям професійної гнучкості вчителя, оскільки саме рефлексія дозволяє йому усвідомлено адаптуватися до нових умов, трансформувати свій досвід та впроваджувати інновації у педагогічну практику. Як зазначає Л. Лук'янова, розвиток рефлексивної культури педагога є передумовою формування його здатності до безперервної освіти й професійної мобільності (Лук'янова, 2019).

Вчитель має не лише підтримувати якість освіти, а й усвідомлювати власну соціальну місію, переосмислювати педагогічні цінності, адаптуватися до психологічно складних обставин. Н. Ничкало підкреслює, що рефлексія стає джерелом внутрішньої стійкості й духовного зростання педагога, допомагає йому зберігати професійну ідентичність, долати стресові ситуації та спрямовувати діяльність на підтримку учнів (Ничкало, 2022) .

Рефлексивний компонент у структурі професійної мобільності вчителя забезпечує усвідомленість, критичність і цілеспрямованість професійного розвитку, виступаючи внутрішнім механізмом саморегуляції, що сприяє ефективній адаптації педагога до змін і забезпеченню якості освітнього процесу в будь-яких соціокультурних умовах.

Таким чином, професійна мобільність учителя є цілісним, багатовимірним утворенням, у структурі якого мотиваційний, когнітивно-діяльнісний, особистісно-творчий і рефлексивний компоненти перебувають у тісній взаємодії та взаємозумовленості. Їхня єдність забезпечує не лише ефективність професійної діяльності, а й здатність педагога адаптуватися до динамічних суспільних трансформацій, упроваджувати інновації, зберігати стабільність і якість освіти навіть у кризових умовах. Узгоджета функціонування всіх компонентів формує системну цілісність професійної мобільності вчителя, яка виявляється у його здатності до постійного розвитку, інноваційної діяльності, відповідального виконання професійних обов'язків та реалізації освітньої місії навіть у складних соціально-політичних умовах.

1.3. Чинники формування професійної мобільності вчителя початкових класів в умовах післядипломної педагогічної освіти

Сучасні трансформаційні процеси в освіті України вимагають від педагогічних працівників високої гнучкості, здатності швидко адаптуватися до нових соціальних, технологічних і професійних умов. В умовах реформування змісту початкової освіти, упровадження Концепції «Нова українська школа» та оновлення стандартів педагогічної діяльності актуалізується потреба у розвитку професійної мобільності вчителя початкових класів як інтегративної якості, що забезпечує його конкурентоспроможність, ефективність і готовність до безперервного

професійного зростання (*Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи*, 2016).

Післядипломна педагогічна освіта виступає ключовою ланкою у забезпеченні професійного розвитку вчителя, створюючи умови для оновлення знань, формування інноваційного мислення, розвитку рефлексивної культури та здатності до конструктивних змін у педагогічній практиці. Саме в цій системі закладаються основи професійної мобільності як здатності педагога орієнтуватися у нових педагогічних ситуаціях, ефективно використовувати інноваційні технології, швидко опановувати нові компетентності й адаптуватися до змін освітнього середовища (Закон України, 2017).

Значущість дослідження розвитку професійної мобільності вчителя початкових класів у післядипломній освіті зумовлюється необхідністю переосмислення традиційних підходів до підвищення кваліфікації педагогів, упровадження особистісно орієнтованих, компетентнісних та діяльнісних моделей навчання дорослих. Такий підхід дозволяє розглядати процес підвищення кваліфікації не лише як оновлення знань, а як цілеспрямований розвиток здатності педагога до саморозвитку, інноваційної діяльності та професійної самореалізації (Клокар, 2010).

Формування професійної мобільності вчителя початкових класів є багатофакторним процесом, що зумовлюється як зовнішніми, так і внутрішніми чинниками. У системі післядипломної педагогічної освіти вони виступають рушійними силами, які визначають динаміку, спрямованість та результативність професійного зростання педагога.

Сьогодні післядипломна педагогічна освіта, як основний фактор формування професійної мобільності вчителя початкових класів, розглядається як система підвищення кваліфікації фахівців, які вже мають певний рівень вищої освіти та наразі здійснюють професійну діяльність. Відповідно до Закону України «Про освіту» (2017), післядипломна освіта

спрямована на здобуття нових та вдосконалення раніше отриманих компетентностей на основі наявної вищої, професійної (професійно-технічної) або фахової передвищої освіти та практичного досвіду (Закон України, 2017).

Відповідно до Закону України «Про освіту», вона містить такі структурні складові як: «підвищення кваліфікації, стажування, спеціалізація, перепідготовка» (Закон України, 2017), (див. рис 1.3).

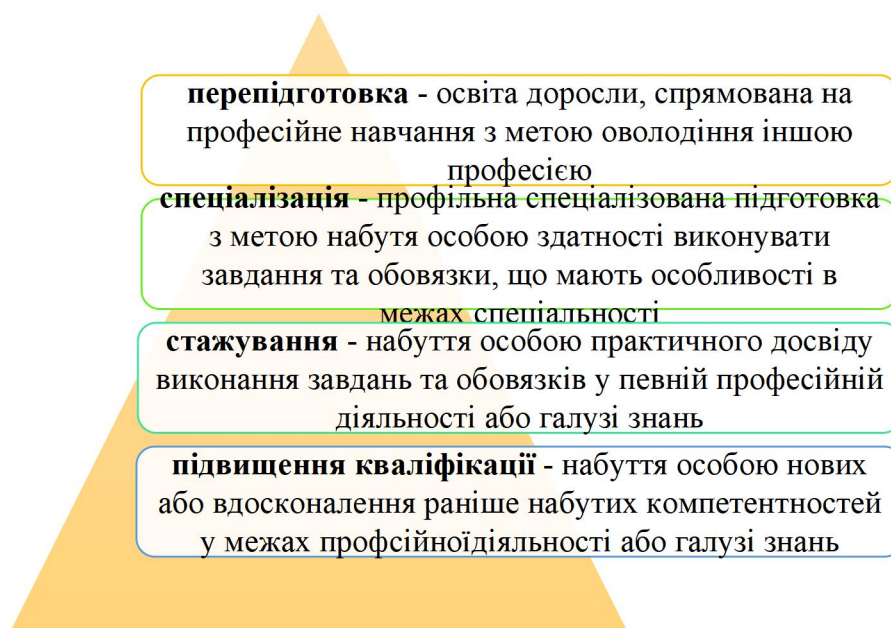

Рис. 1.3. Складові післядипломної освіти в Україні

Враховуючи вищезазначене розуміємо, що формування професійної мобільності вчителя початкових класів в умовах післядипломної педагогічної освіти, може здійснюватись наступними шляхами: проходженням стажування, курсів підвищення кваліфікації чи перепідготовки.

Відповідно до Закону України «Про освіту», післядипломну педагогічну освіту для вчителів можуть надавати інститути післядипломної педагогічної освіти, заклади вищої освіти, а також заклади, які отримали відповідний дозвіл або ліцензію, або акредитували свої освітні програми з підготовки фахівців у сфері післядипломної педагогічної освіти (Закон України, 2017).

Проаналізуємо основні чинники формування професійної мобільності вчителя початкових класів в умовах післядипломної педагогічної освіти.

Поняття «чинник» розумітимемо, як причину, умову або обставину, яка впливає на певний процес, явище чи результат. Іншими словами, чинник — це те, що зумовлює або сприяє виникненню, розвитку чи зміні чогось (Антонова, 2001).

Чинники формування професійної мобільності вчителя початкових класів в умовах післядипломної педагогічної освіти — це сукупність внутрішніх і зовнішніх умов, обставин та впливів, які сприяють або перешкоджають розвитку здатності педагога гнучко реагувати на зміни в освітньому середовищі, удосконалювати свою професійну компетентність і адаптуватися до нових вимог освіти (Гончаренко, 2011).

До таких чинників належать, зокрема:

- особистісні чинники — мотивація до саморозвитку, готовність до змін, професійна рефлексія, креативність, комунікативні здібності, прагнення до самореалізації;
- організаційно-педагогічні чинники — зміст і якість післядипломної освіти, інноваційне освітнє середовище, підтримка з боку адміністрації, наявність сучасних методик і технологій навчання, можливості для підвищення кваліфікації та обміну досвідом.

Важливе значення відіграють особистісні чинники у формуванні професійної мобільності вчителя початкових класів, адже їх роль полягає в тому, що вони визначають внутрішню готовність педагога до саморозвитку, професійного вдосконалення та адаптації до змін в освітньому середовищі. Особистісні чинники виконують мотиваційну функцію, стимулюючи вчителя до підвищення кваліфікації, освоєння нових технологій і методик навчання. Вони мають також регулятивне значення, адже такі якості, як самодисципліна, відповідальність, цілеспрямованість і наполегливість, забезпечують ефективну організацію професійної діяльності. Важливою є адаптаційна роль особистісних чинників, що виявляється у здатності педагога гнучко реагувати на інновації, долати професійні труднощі та

успішно діяти в умовах змін. Крім того, рефлексивність, креативність і здатність до критичного мислення сприяють особистісному й професійному зростанню, тоді як ціннісно-сміслова спрямованість визначає ставлення вчителя до професії, учнів і самого процесу навчання (Лук'янова, 2013).

Отже, саме особистісні чинники виступають фундаментом професійної мобільності, оскільки без внутрішньої готовності до розвитку зовнішні впливи післядипломної освіти не можуть забезпечити стійких позитивних результатів.

Не менш важливе значення виконують і організаційно-педагогічні чинники, тобто зовнішні фактори, роль яких полягає в тому, що вони створюють сприятливі умови для розвитку професійної мобільності вчителя початкових класів у процесі післядипломної педагогічної освіти. Ці чинники охоплюють зміст, форми й методи організації освітнього процесу, інноваційне середовище закладу освіти, наявність сучасних педагогічних технологій, ефективну систему підвищення кваліфікації та науково-методичний супровід професійного зростання педагогів. Вони забезпечують можливість інтеграції теоретичних знань і практичного досвіду, сприяють професійній взаємодії, обміну досвідом та формуванню готовності до постійного оновлення педагогічних компетентностей (Лук'янова, 2013).

Отже, організаційно-педагогічні чинники виступають важливим механізмом стимулювання професійної активності й розвитку мобільності вчителя в умовах сучасної післядипломної освіти.

В окремих джерелах знаходимо наступну класифікацію факторів:

- соціально-економічні зміни в суспільстві, які вимагають нових підходів до організації освітнього процесу та підготовки педагогічних кадрів;
- державна освітня політика, спрямована на оновлення змісту та структури підвищення кваліфікації педагогів, упровадження компетентнісного та інноваційного підходів;

- розвиток інформаційно-освітнього середовища, що відкриває доступ до сучасних освітніх технологій, електронних ресурсів і можливостей дистанційного навчання;
- інституційні умови післядипломної освіти, які забезпечують варіативність форм навчання, гнучкість освітніх програм і можливість індивідуальної траєкторії професійного розвитку (Варецька, 2019; Кузьмінський, 2003).

Внутрішні фактори пов'язані з особистісними характеристиками самого вчителя, серед яких:

- мотивація до професійного самовдосконалення та прагнення до інноваційної діяльності;
- рефлексивність, здатність до самоаналізу й критичного осмислення власного педагогічного досвіду;
- гнучкість мислення та відкритість до змін, уміння адаптуватися до нових педагогічних ситуацій;
- комунікативна компетентність і здатність до співпраці в професійних спільнотах;
- високий рівень професійної культури, що забезпечує усвідомлення соціальної місії педагога в сучасному суспільстві (Лук'янова, 2019; Гусак, 2017).

Синергія зовнішніх і внутрішніх факторів створює сприятливе середовище для формування мобільного педагога — фахівця, здатного ефективно діяти в умовах змін, реалізовувати інноваційні підходи до навчання та виховання молодших школярів, забезпечувати якість освіти відповідно до вимог сучасного суспільства.

Висновки до першого розділу

У першому розділі нами проаналізовано проблему формування професійної мобільності вчителя початкових класів крізь призму науково-педагогічних досліджень. Розкрито сутність та структуру поняття «професійна мобільність вчителя початкових класів», яка розглядається нами як здатність педагога адаптуватися до змін у професійному середовищі, ефективно оновлювати свої знання, навички та компетенції, перебудовувати професійну діяльність відповідно до вимог часу, проявляти готовність до кар'єрного розвитку та професійного самовдосконалення.

Виокремлено та описано наступні компоненти досліджуваного явища: мотиваційний, когнітивно-діяльнісний, особистісно-творчий, рефлексивний. Де, мотиваційний компонент виступає рушійною силою професійної мобільності, формуючи внутрішню готовність учителя до розвитку, творчості й змін. Він визначає ціннісну спрямованість педагогічної діяльності, стимулює до самореалізації та відповідального ставлення до якості освітнього процесу. Когнітивно-діяльнісний компонент забезпечує інтелектуальну основу професійної мобільності, поєднуючи знання, уміння та практичні навички, необхідні для ефективного здійснення педагогічної діяльності. Особистісно-творчий компонент надає професійній мобільності гуманістичного та інноваційного спрямування, розкриває індивідуальність педагога, його здатність до креативного мислення, самовираження й створення авторських освітніх рішень. Рефлексивний компонент виконує функцію саморегуляції та самооцінки, сприяє усвідомленню педагогом власних дій, результатів і професійних досягнень.

Описано взаємодію зовнішніх і внутрішніх чинників, яка дає змогу окреслити умови, що забезпечують формування мобільного педагога — фахівця, спроможного ефективно діяти в умовах освітніх змін, упроваджувати інноваційні підходи до навчання й виховання учнів

початкової школи та гарантувати якість освіти відповідно до вимог сучасного суспільства.

РОЗДІЛ 2 ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ У СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

2.1. Констатувальне дослідження рівня сформованості професійної мобільності вчителя початкових класів в умовах післядипломної педагогічної освіти

З метою ефективного обґрунтування організаційно-педагогічних умов формування професійної мобільності вчителя початкових класів важливо виявити реальний рівень сформованості цього явища в учителів. Саме тому, з цією метою нами проведено констатувальне дослідження.

Експериментальна база дослідження - заклади загальної середньої освіти міста Чернівці.

Учасники дослідження - 63 вчителя початкових класів закладів загальної середньої освіти.

Мета констатувального дослідження полягала в дослідженні рівня сформованості професійної мобільності вчителів початкових класів.

Реалізація констатувального дослідження вимагала виконання наступних завдань:

1. Виокремлення критерій, показників та рівнів сформованості професійної мобільності вчителя початкових класів.
2. Доборі методів та методик, які могли б забезпечити перевірку рівнів сформованості професійної мобільності вчителів початкових класів.
3. Здійснити аналіз результатів емпіричного дослідження та виявити рівень сформованості кожного компонента професійної мобільності вчителів початкових класів.

З метою виконання першого завдання констатувального етапу дослідження було підібрано відповідний *діагностичний інструментарій*, що забезпечує проведення констатувального експерименту. У процесі підготовки визначено критерії, відповідні їм показники та рівні сформованості досліджуваного явища. Розглянемо їх детальніше.

Передусім вважаємо за доцільне уточнити сутність понять «критерій» і «показник». Згідно з аналізом науково-довідкових джерел, поняття «*критерій*» трактується як певна сукупність ознак, на основі яких здійснюється оцінювання досліджуваного явища, педагогічного процесу або умов їх функціонування. Критерій виступає засобом визначення ступеня відповідності явища поставленим цілям (Гончаренко, 2011). *Показник*, у свою чергу, конкретизує зміст критерію, доповнює його та дозволяє здійснити об'єктивну оцінку рівня його прояву. У науково-педагогічній літературі розрізняють якісні та кількісні показники: якісні орієнтовані на виявлення, аналіз і характеристику суттєвих властивостей об'єкта, тоді як кількісні пов'язані з якісними, але відображають їх через конкретні вимірювані параметри або новоутворення (Буссел, 2009).

Ступінь сформованості кожного критерію визначається через певний рівень або поріг, що відображає міру прояву досліджуваного явища. Рівень розглядається як умовний поділ цілісного утворення, який дозволяє чітко окреслити та охарактеризувати якість і ступінь сформованості об'єкта, що є предметом вивчення.

Проаналізувавши сутність поняття ключових термінів, вважаємо доцільним розкрити ті критерії та показники які ми виокремили у своїй роботі для здійснення констатувального експерименту:

- *критеріями мотиваційного компоненту* обрано професійні мотиви ефективної організації освітнього процесу та ціннісні орієнтації щодо якості виконання професійної діяльності;

- *критеріями когнітивно-діяльнісного компонента професійної мобільності вчителя у нашому дослідженні є професійні знання та уміння вчителя початкових класів;*
- *критеріями особистісно-творчого компонента є особистісні професійно-значущі якості та креативність вчителя;*
- *критеріями рефлексивного компонента обрано здатність оцінювати ефективність власної професійної діяльності та здатність вчителя до саморозвитку (див рис. 2.1).*

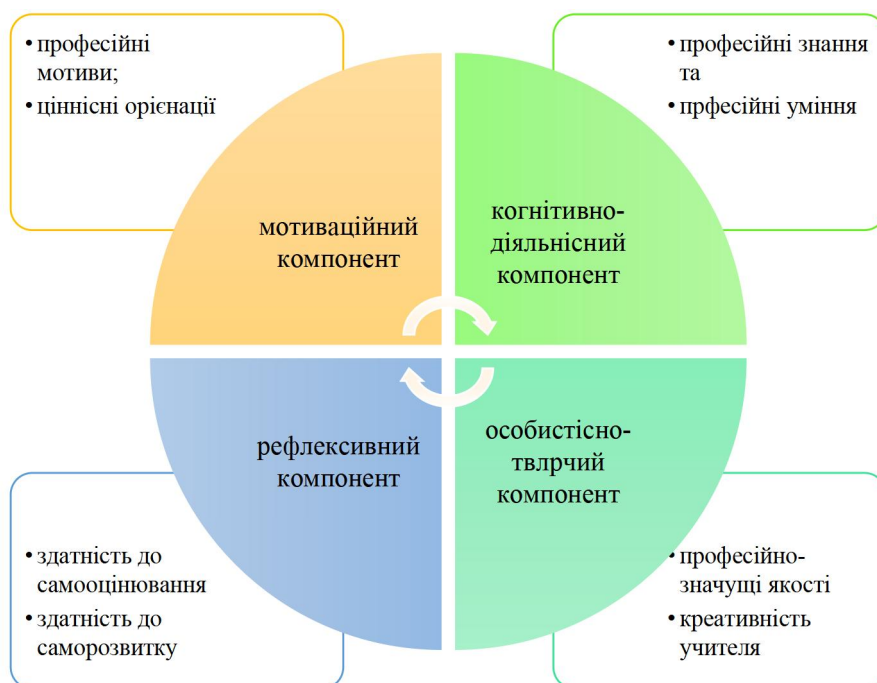

Рис. 2.1. Критерії професійної мобільності вчителя початкових класів

Для реалізації констатувального експерименту опишемо показники кожного критерію професійної мобільності вчителя початкових класів.

Показниками професійної мотивації ефективно організації освітнього процесу є: усвідомлення значущості педагогічної діяльності, що виявляється у розумінні вчителем своєї ролі у розвитку особистості учня та прагненні досягти високої якості освіти; внутрішня мотивація до професійного вдосконалення, яка проявляється у потребі постійного саморозвитку,

підвищення кваліфікації, освоєння нових технологій навчання; ініціативність і творчий підхід у роботі, що передбачає здатність педагога впроваджувати інноваційні методи, розробляти авторські програми та нестандартні підходи до організації навчання; орієнтація на співпрацю та партнерські взаємини, яка виражається у готовності до взаємодії з колегами, батьками та учнями, участі у професійних спільнотах; відповідальність і ціннісне ставлення до результатів праці, що виявляється у прагненні до педагогічного успіху, підвищення ефективності освітнього процесу та забезпечення розвитку кожного учня.

Показниками ціннісних орієнтацій щодо якості виконання професійної діяльності є: усвідомлення соціальної значущості педагогічної праці та її впливу на розвиток особистості учня і суспільства загалом; орієнтація на високі стандарти професійної діяльності, прагнення до досконалості у виконанні педагогічних функцій; відповідальне ставлення до результатів освітнього процесу, що виявляється у прагненні забезпечити якість знань, умінь і компетентностей учнів; дотримання професійної етики та педагогічних цінностей, зокрема гуманізму, справедливості, толерантності, поваги до особистості дитини; готовність до саморефлексії та самовдосконалення, що сприяє постійному підвищенню ефективності власної діяльності; мотивація до підтримання позитивного іміджу професії вчителя та підвищення престижу освіти в суспільстві.

Показниками професійних знань та умінь вчителя початкових класів є: сформованість системи професійних знань, що охоплює сучасні теоретико-методологічні засади педагогічної науки та практики; володіння інноваційними технологіями навчання і виховання, уміння застосовувати їх у різних освітніх контекстах; здатність до аналітичного й критичного мислення, уміння оцінювати педагогічні ситуації та приймати обґрунтовані рішення; практичні вміння ефективно організовувати освітній процес, добирати оптимальні форми, методи й засоби навчання; уміння адаптуватися до змін

освітнього середовища, впроваджувати нові підходи відповідно до потреб учнів і вимог часу; здатність до саморефлексії та корекції власної діяльності, що забезпечує постійне професійне зростання і вдосконалення педагогічної майстерності.

Показниками професійно-значущих якостей вчителя є: гнучкість і адаптивність у різних педагогічних ситуаціях; здатність швидко приймати обґрунтовані рішення та діяти в умовах змін; ініціативність і креативність у розв'язанні професійних завдань; комунікативна відкритість і толерантність у взаємодії з учасниками освітнього процесу; стресостійкість і врівноваженість під час професійних викликів; мотивація до саморозвитку та готовність до оновлення власної діяльності відповідно до сучасних освітніх вимог.

Показниками креативності вчителя є: здатність генерувати нові ідеї та впроваджувати їх у навчально-виховний процес; уміння знаходити нестандартні рішення у професійних ситуаціях; відкритість до інновацій і прагнення експериментувати з новими методами та технологіями навчання; гнучкість мислення та готовність змінювати підходи відповідно до освітніх потреб; уміння інтегрувати знання з різних галузей для підвищення ефективності освітнього процесу; ініціативність і самостійність у розробленні та реалізації творчих педагогічних ідей.

Показниками здатності оцінювати ефективність власної професійної діяльності та здатності вчителя до саморозвитку є: здатність до самопостереження та аналізу власної педагогічної діяльності; уміння оцінювати ефективність застосованих методів і прийомів навчання; готовність коригувати власну діяльність на основі отриманого досвіду; самокритичність і об'єктивність у оцінці професійних результатів; усвідомлення впливу власних дій на розвиток учнів та освітній процес загалом; планування власного професійного розвитку з урахуванням помилок і досягнень.

Сформованість професійної мобільності вчителя можна охарактеризувати за трьома рівнями — *низьким, середнім та високим* — які відрізняються за вираженістю професійних мотивів, ціннісних орієнтацій, когнітивно-діяльнісних умінь, професійно-значущих якостей, креативності та рефлексивних навичок.

Низький рівень характеризується обмеженою внутрішньою мотивацією до саморозвитку та організації освітнього процесу. Педагог формально виконує професійні обов'язки, не прагне до впровадження нових методик та нестійко реагує на зміни в освітньому середовищі. Усвідомлення значущості власної діяльності слабке, відповідальність за результати навчання низька, дотримання професійних цінностей носить ситуативний характер. Знання сучасних педагогічних технологій обмежені, здатність аналізувати та приймати рішення в нестандартних ситуаціях низька. Креативність практично відсутня, а рефлексивні навички не сформовані.

Середній рівень відзначається наявністю мотивації до професійного вдосконалення та використання інноваційних підходів, проте їх застосування носить частковий або ситуативний характер. Педагог усвідомлює значущість своєї праці і прагне до якості навчання, але відповідальність та дотримання професійних цінностей проявляються не завжди системно. Когнітивно-діяльнісні вміння дозволяють аналізувати типові педагогічні ситуації та приймати рішення, проте адаптація до змін відбувається з певними труднощами. Вчитель проявляє гнучкість, комунікабельність і творчий підхід, але потребує підтримки у впровадженні нових ідей. Рефлексія присутня періодично, корекція власної діяльності здійснюється частково, а планування професійного розвитку носить нестійкий характер.

Високий рівень характеризується стійкою внутрішньою мотивацією до саморозвитку та системного підвищення ефективності освітнього процесу. Педагог активно впроваджує інноваційні методи та адаптує їх під потреби учнів, усвідомлює значущість своєї праці та несе повну відповідальність за

результати навчання. Когнітивно-діяльнісні уміння дозволяють аналізувати будь-які педагогічні ситуації, приймати обґрунтовані рішення та швидко адаптуватися до змін. Високий рівень гнучкості, комунікативних навичок, творчого мислення та ініціативності забезпечує ефективну взаємодію з усіма учасниками освітнього процесу. Рефлексивні навички сформовані системно, педагог постійно аналізує власну діяльність, коригує її на основі досвіду та усвідомлено планує професійний розвиток.

У процесі науково-педагогічного дослідження нами використано наступний *комплекс методик*.

Рівень сформованості критеріїв мотиваційного компоненту перевірено за допомогою *методики «Мотиви професійної діяльності»* (див. додаток Г). Мета якого полягала у визначенні професійних мотивів, спрямованості на саморозвиток та ефективну організацію освітнього процесу.

Сформованість критеріїв когнітивно-діяльнісного компоненту здійснювалось за допомогою *тестування професійних знань та умінь*, включаючи завдання на педагогічну логіку, методику викладання та володіння сучасними технологіями (див. додаток Д). Мета такого тестування полягала в перевірці рівня знань, умінь та здатності до прийняття рішень і адаптації в різних педагогічних ситуаціях.

Критерії особистісно-творчого компоненту нами перевірявся за допомогою *тесту «Креативності та педагогічної гнучкості»* Т. Торренса, метою якого було виявити здатність генерувати нові ідеї, творчо організовувати освітній процес та демонструвати гнучкість мислення (див. додаток Е).

Сформованість критеріїв рефлексивного компонента здійснювалось за допомогою *методики «Рівень педагогічної рефлексії»*. Мета якого полягала у визначенні здатності до самоаналізу, самокорекції та планування професійного розвитку (див. додаток Є).

Проаналізуємо отримані результати відповідно до кожного структурного компонента.

Здійснюючи перевірку рівня сформованості мотиваційного компоненту за допомогою методики «Мотиви професійної діяльності» яка спрямована на виявлення сформованості професійних мотивів, спрямованості на саморозвиток та організацію освітнього процесу. Ми отримали такі результати: було встановлено, що 15,9% учителів мають високий рівень сформованості мотиваційного компонента професійної мобільності, 41,2% — середній рівень, а 42,9% — низький рівень сформованості досліджуваного явища (див. рис. 2.2).

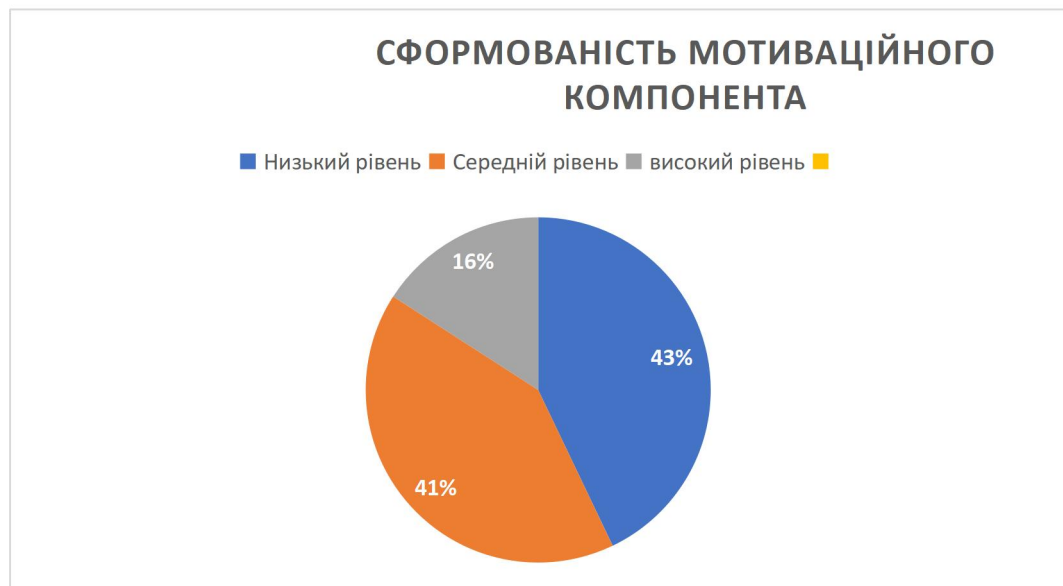

Рис. 2.2. Рівень сформованості мотиваційного компонента професійної мобільності вчителя початкових класів

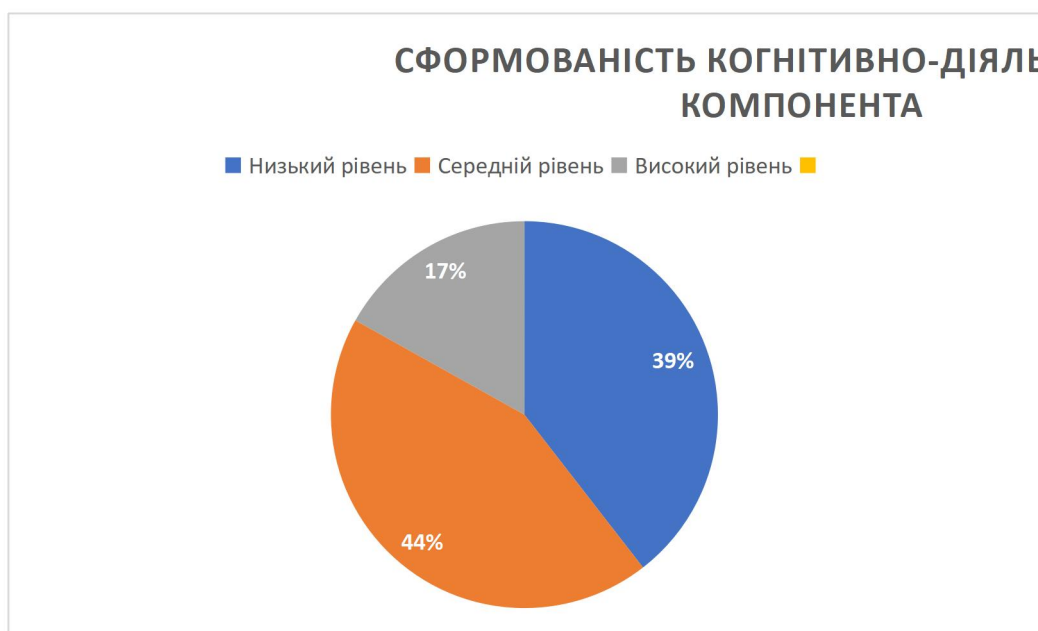

Рис. 2.3. Рівень сформованості когнітивно-діяльного компонента професійної мобільності вчителя початкових класів

Сформованість когнітивно-діяльного компоненту професійної мобільності, яка здійснювалась з використанням тестових завдань та практичних ситуацій дала можливість виявити такі результати: високий рівень продемонструвало 16,9% вчителів; 43,6% - респондентів виявили середній рівень та 39,5% продемонстрували низький рівень сформованості когнітивно-діяльного компонента досліджуваного явища (див. рис. 2.3.).

Рівень сформованості особистісно-творчого компоненту перевірено за допомогою тесту «Креативності та педагогічної гнучкості» Т. Торренса, і виявлено рівень сформованості здатності вчителем генерувати нові ідеї, творчо організовувати освітній процес та гнучкість мислення.

Отримані результат дали можливість констатувати такі числові дані: 17,2% вчителів виявили високий рівень; 42,2% - опитаних проявили середній рівень та 40,6% - низький рівень особистісно-творчого компонента професійної мобільності вчителя, що проілюстровано на рис. 2.4.

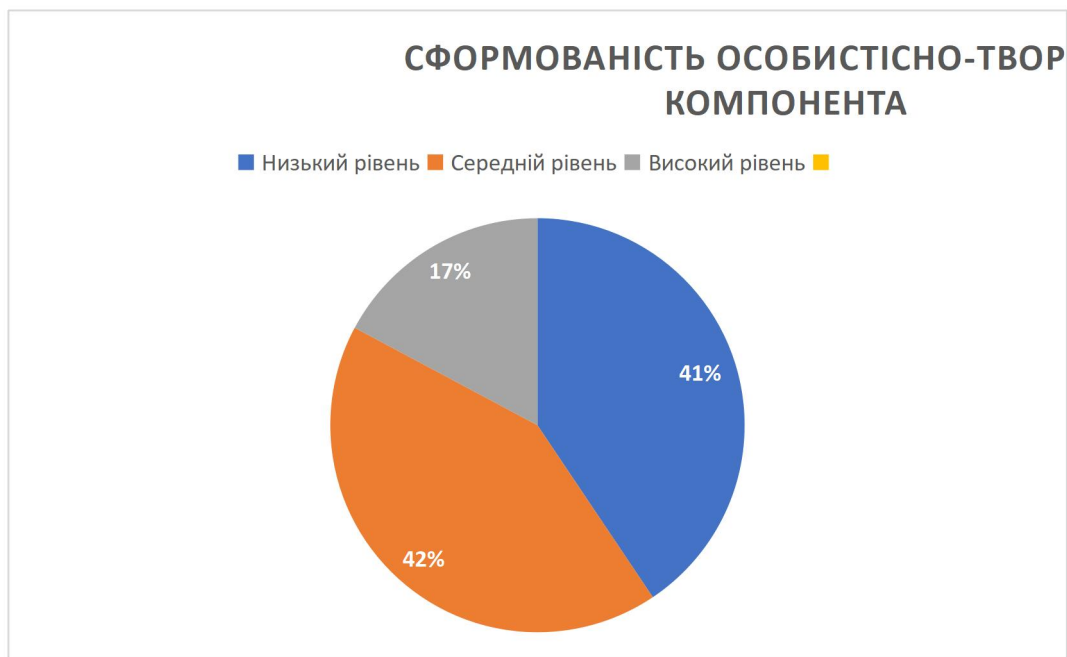

Рис. 2.4. Рівень сформованості особистісно-творчого компонента професійної мобільності вчителя початкових класів.

Сформованість рефлексивного компонента , зокрема здатність вчителя до самоаналізу, самокорекції, вміння планувати професійний розвиток здійснювалось за допомогою методики «Рівень педагогічної рефлексії». Отримані результати наступні: 19,7% - вчителів проявили високий рівень; 40,8% респондентів перебувають на середньому рівні та 39,5% - низький рівень сформованості рефлексивного компонента досліджуваного явища (див. рис. 2.5.).

Рис. 2.5. Рівень сформованості рефлексивного компонента професійної мобільності вчителя початкових класів.

Узагальнені дані щодо рівнів сформованості професійної мобільності вчителів початкових класів свідчать, що 41,2% опитаних мають низький рівень, 41,35% — середній, а 17,45% — високий, що відображено на рис. 2.6.

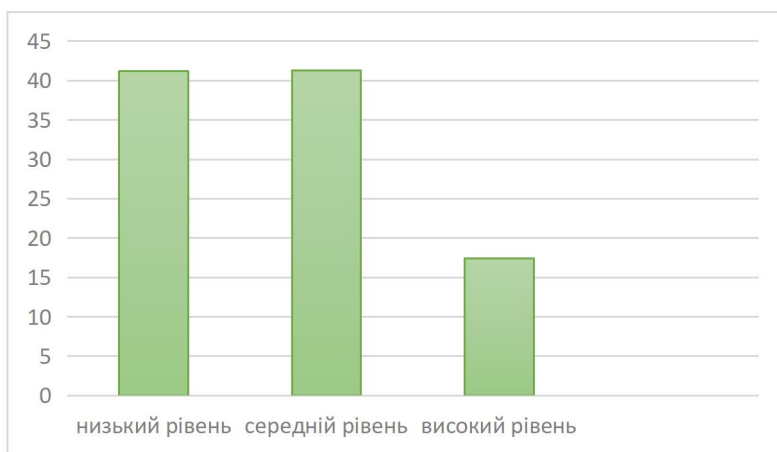

Рис. 2.6. Узагальнені результати сформованості професійної мобільності вчителя початкових класів.

Отримані узагальнені результати свідчать про недостатній рівень сформованості всіх структурних компонентів професійної мобільності вчителя та вказують на потребу вдосконалення системи післядипломної педагогічної освіти з метою її кращого формування.

2.2 Обґрунтування організаційно-педагогічних умов формування професійної мобільності вчителя початкових класів у системі післядипломної педагогічної освіти

2.2.1 Застосування сучасних наукових підходів щодо формування професійної мобільності вчителя початкових класів в умовах післядипломної педагогічної освіти

Необхідність застосування сучасних наукових підходів до формування професійної мобільності вчителя початкових класів в умовах післядипломної педагогічної освіти зумовлена динамічними змінами в освітньому просторі, зростанням вимог до професійної діяльності педагога та потребою у його постійному саморозвитку.

Сучасний учитель початкових класів має бути не лише носієм знань, а й ініціатором інновацій, здатним швидко адаптуватися до нових освітніх тенденцій, технологій і соціокультурних викликів. Застосування наукових підходів — компетентнісного, акмеологічного, особистісно орієнтованого, діяльнісного, системного, синергетичного тощо — забезпечує цілісність і ефективність процесу формування професійної мобільності (Гринько, 2011).

Такі підходи дають можливість:

- здійснювати індивідуалізацію навчання, враховуючи особистісні потреби та професійні запити педагогів;
- формувати готовність до змін, до самонавчання і творчого вирішення професійних завдань;
- забезпечувати інтеграцію теорії і практики, що сприяє усвідомленому професійному зростанню;
- розвивати здатність до рефлексії, необхідну для критичного аналізу власного досвіду та вдосконалення педагогічної діяльності.

Опора на сучасні наукові підходи є запорукою підвищення ефективності післядипломної педагогічної освіти, адже саме вони створюють умови для формування мобільного, творчого й конкурентоспроможного вчителя початкових класів, здатного діяти в умовах постійних змін освітнього середовища. Саме тому, вважаємо за необхідне проаналізувати сучасні наукові підходи, які створюють основу та підґрунтя подальшого змісту, форм та методів.

Сутність *компетентнісного підходу* полягає у спрямованості освітнього процесу не лише на засвоєння знань, умінь і навичок, а насамперед — на формування в учителя інтегрованих професійних компетентностей, що забезпечують його здатність ефективно діяти в різних педагогічних ситуаціях. У контексті післядипломної педагогічної освіти цей підхід орієнтує навчання на розвиток особистості педагога як активного, самостійного суб'єкта професійного зростання (Гусак, 2016).

Роль компетентнісного підходу у формуванні професійної мобільності вчителя початкових класів полягає в тому, що він:

- сприяє усвідомленню власного професійного потенціалу та шляхів його реалізації в нових умовах;
- забезпечує готовність до адаптації, саморозвитку і навчання впродовж життя;
- формує здатність до творчого застосування знань, використання інноваційних технологій і методик навчання молодших школярів;
- стимулює розвиток комунікативної, рефлексивної, інформаційної та соціальної компетентностей, які є складовими професійної мобільності;
- допомагає поєднати теоретичну підготовку з практичною діяльністю, що підвищує ефективність професійного самовдосконалення.

Компетентнісний підхід виступає методологічною основою формування професійної мобільності вчителя початкових класів, оскільки спрямовує освітній процес на розвиток цілісної, гнучкої, відповідальної

особистості педагога, здатної швидко реагувати на зміни в освітньому середовищі та успішно реалізовувати свій професійний потенціал (Овчарук, 2004).

Компетентнісний підхід у змісті післядипломної педагогічної освіти може відображатися через побудову освітнього процесу, спрямованого не лише на оновлення знань, а насамперед — на розвиток професійних компетентностей, які забезпечують здатність учителя ефективно діяти в умовах змін (Даниленко, 2005).

Розкриємо основні способи його відображення:

1. Орієнтація змісту на результат — формування конкретних професійних компетентностей (педагогічної, методичної, комунікативної, інформаційно-цифрової, рефлексивної, інноваційної тощо), а не лише передавання теоретичних знань.
2. Практична спрямованість навчання — включення у зміст курсів практичних кейсів, тренінгів, майстер-класів, проєктної діяльності, що дають можливість відпрацювати навички у реальних або змодельованих педагогічних ситуаціях.
3. Індивідуалізація освітніх траєкторій — надання можливості кожному вчителю обирати навчальні модулі, які відповідають його професійним потребам і рівню підготовки.
4. Рефлексивно-аналітична складова — включення у програми завдань з самооцінювання, аналізу власного досвіду, ведення портфоліо професійних досягнень.
5. Інтеграція міждисциплінарних знань — поєднання педагогічних, психологічних, інформаційно-комунікаційних, соціальних і управлінських компонентів для цілісного розвитку професійної компетентності.
6. Використання сучасних освітніх технологій — застосування дистанційного та змішаного навчання, інтерактивних платформ,

цифрових інструментів, які розвивають самостійність і відповідальність за результати навчання.

Отже, компетентнісний підхід у змісті післядипломної освіти проявляється через переорієнтацію з накопичення знань на формування здатності діяти, що сприяє розвитку професійної мобільності, самостійності й готовності педагога до інноваційної діяльності.

Акмеологічний підхід ґрунтується на вивченні закономірностей та механізмів досягнення людиною найвищого рівня професійного і особистісного розвитку, походить від «акме» - вершини майстерності. Його сутність полягає в орієнтації освітнього процесу на саморозвиток, самовдосконалення та розкриття творчого потенціалу педагога як особистості і професіонала (Сотська, 2017).

У післядипломній педагогічній освіті акмеологічний підхід має особливе значення, адже саме в цей період учитель удосконалює свої професійні вміння, переосмислює досвід і шукає шляхи до власної педагогічної майстерності.

Акмеологічний підхід - розглядає професійне зростання вчителя як безперервний процес самовдосконалення; акцентує увагу на особистісних ресурсах, мотивації, цінностях і здатності до рефлексії; спрямований на гармонійний розвиток професійних, інтелектуальних і моральних якостей педагога; поєднує наукові знання з практичним досвідом і внутрішньою потребою в самореалізації (Шквир, 2021).

Цей підхід має велика значення для формування професійної мобільності вчителя, адже: сприяє усвідомленню власної професійної траєкторії, розвитку готовності до змін, пошуку нових шляхів удосконалення педагогічної діяльності; розвиває рефлексивність, що є необхідною умовою адаптації вчителя до нових освітніх реалій і технологій; формує установку на самонавчання і самоосвіту, тобто на постійне оновлення знань і компетентностей; стимулює творчий підхід до роботи, сприяє розвитку

інноваційного мислення та професійної ініціативи; підвищує мотивацію до професійного вдосконалення, допомагаючи вчителю досягати найвищого рівня педагогічної майстерності (Сотська, 2017).

Саме тому, акмеологічний підхід у післядипломній педагогічній освіті забезпечує умови для переходу вчителя початкових класів від простого засвоєння знань до усвідомленого професійного саморозвитку, що є ключовим чинником формування його професійної мобільності — здатності швидко адаптуватися, творчо діяти й ефективно реалізовувати себе в умовах змін сучасної освіти.

Особистісно орієнтований підхід посідає важливе місце у формуванні професійної мобільності вчителя початкових класів в умовах післядипломної педагогічної освіти, оскільки він ґрунтується на визнанні унікальності, самоцінності та активної ролі кожного педагога у власному професійному становленні. Його сутність полягає у спрямуванні освітнього процесу на розвиток особистості вчителя, розкриття його внутрішнього потенціалу, формування мотивації до саморозвитку та здатності до усвідомленого професійного самовдосконалення (Шурин, 2021).

У контексті післядипломної педагогічної освіти особистісно орієнтований підхід забезпечує індивідуалізацію навчання, врахування професійного досвіду, ціннісних орієнтацій і освітніх потреб кожного педагога. Він сприяє створенню гуманістичного освітнього середовища, побудованого на принципах партнерства, взаємоповаги та довіри, що стимулює розвиток внутрішньої мотивації до пізнання, професійного зростання й творчого самовираження. Застосування цього підходу дозволяє вчителю виступати активним суб'єктом власного навчання, усвідомлювати власні сильні сторони, здійснювати саморефлексію, визначати індивідуальні цілі й шляхи їх досягнення. У результаті формується здатність до гнучкого мислення, адаптації в умовах змін, прийняття інновацій, що безпосередньо пов'язано з професійною мобільністю (Віднічук, 2011).

Таким чином, особистісно орієнтований підхід у післядипломній педагогічній освіті є ключовою умовою формування конкурентоспроможного, творчого та самореалізованого вчителя початкових класів, здатного ефективно діяти в умовах динамічного розвитку сучасної освіти.

Діяльнісний підхід посідає одне з провідних місць у сучасній педагогічній науці та практиці, оскільки орієнтує освітній процес на активну пізнавальну й професійну діяльність суб'єкта освіти. Його сутність полягає у тому, що розвиток особистості, її компетентностей та професійних якостей відбувається через власну діяльність, у процесі якої людина не лише засвоює знання, а й застосовує їх у практиці, моделює реальні професійні ситуації, приймає рішення, аналізує результати та здійснює рефлексію (Бовсунівська & Трохименко, 2022).

У післядипломній педагогічній освіті діяльнісний підхід набуває особливої ваги, адже спрямований на формування в учителя здатності ефективно діяти в нових педагогічних умовах, приймати нестандартні рішення, адаптуватися до змін і виявляти ініціативність. Освітній процес у цьому випадку ґрунтується не на пасивному сприйнятті інформації, а на активній участі педагога у власному навчанні — через практичні завдання, тренінги, майстер-класи, проєктну та дослідницьку діяльність (Клокар, 2010).

Застосування діяльнісного підходу забезпечує трансформацію знань у практичний досвід, сприяє розвитку професійного мислення, комунікативних умінь, рефлексивності й самостійності у прийнятті рішень. Учитель виступає не об'єктом педагогічного впливу, а суб'єктом діяльності, який свідомо організовує свій професійний розвиток і несе відповідальність за результати власної освітньої траєкторії.

Значення діяльнісного підходу для формування професійної мобільності вчителя початкових класів полягає у тому, що він: забезпечує активну позицію педагога у процесі навчання та професійного вдосконалення;

формує здатність швидко орієнтуватися у змінних умовах освітнього середовища; сприяє розвитку ініціативності, творчості, самостійності й гнучкості мислення; підвищує мотивацію до безперервного навчання й самовдосконалення; забезпечує інтеграцію теоретичних знань і практичного досвіду, що є необхідною умовою професійної мобільності.

Отже, діяльнісний підхід у післядипломній педагогічній освіті виступає важливим методологічним орієнтиром формування професійної мобільності вчителя початкових класів. Він сприяє розвитку активної, творчої, саморозвивальної особистості педагога, здатної ефективно діяти, адаптуватися до нових викликів і забезпечувати якісні зміни у власній професійній діяльності.

Системний підхід є одним із провідних методологічних орієнтирів у сучасній педагогічній науці, який забезпечує цілісне розуміння процесів навчання, розвитку та професійного становлення особистості. Його сутність полягає в розгляді будь-якого педагогічного явища — у тому числі формування професійної мобільності вчителя — як цілісної системи, що складається з взаємопов'язаних компонентів (мотиваційного, когнітивно-діяльнісного, особистісно-творчого та рефлексивного) і функціонує в динамічній єдності (Максименко& Салига, 2021).

У контексті післядипломної педагогічної освіти системний підхід дає змогу організувати процес підвищення кваліфікації педагогів як цілісну, керовану систему, у якій кожен елемент — зміст, методи, форми, засоби, суб'єкти освітньої взаємодії — підпорядковується спільній меті розвитку професійної мобільності. Такий підхід передбачає узгодження між собою усіх складових процесу навчання, що забезпечує послідовність, логічність і ефективність професійного зростання вчителя.

Сутність системного підходу полягає в тому, що він: розглядає професійну мобільність як інтегративну якість особистості, що формується у взаємодії мотиваційних, когнітивних, операційних і рефлексивних

компонентів; дозволяє виявити взаємозв'язки між елементами освітнього процесу, оптимізувати умови їх функціонування; забезпечує цілісність і керованість процесу формування компетентностей; сприяє узгодженню теоретичної та практичної складових професійного розвитку педагога (Антонова, 2015).

Значення системного підходу для формування професійної мобільності вчителя початкових класів полягає в тому, що він: забезпечує структурну цілісність процесу професійного вдосконалення, де всі компоненти діють узгоджено та взаємопов'язано. Також, дозволяє комплексно формувати компетентності, необхідні для мобільної педагогічної діяльності (комунікативну, інформаційну, інноваційну, рефлексивну тощо). Цей підхід сприяє стійкому розвитку професійної самосвідомості та здатності до самоорганізації, а також, підвищує ефективність післядипломної освіти, оскільки забезпечує системність у постановці цілей, доборі змісту, методів і засобів навчання. Варто наголосити на тому, що системний підхід формує у педагога цілісне бачення власної професійної діяльності, розуміння її місця у ширшій соціально-освітній системі.

Отже, системний підхід у післядипломній педагогічній освіті створює науково обґрунтовану основу для формування професійної мобільності вчителя початкових класів як інтегрованої якості особистості. Він забезпечує цілісність, узгодженість і результативність освітнього процесу, сприяючи підготовці педагога, здатного діяти ефективно, гнучко й творчо в умовах безперервних змін сучасного освітнього простору.

Синергетичний підхід у педагогіці базується на ідеї самоорганізації, взаємодії та взаємовпливу різних елементів освітньої системи, що разом створюють нову якість розвитку особистості педагога. Його сутність полягає у визнанні того, що процес професійного становлення вчителя є нелінійним, динамічним і відкритим, таким, що розвивається під впливом як зовнішніх (соціальних, освітніх, технологічних), так і внутрішніх (мотиваційних,

ціннісних, рефлексивних) чинників що описано нами у першому розділі (Семеновська, 2015).

У контексті післядипломної педагогічної освіти синергетичний підхід розглядає вчителя як активного суб'єкта, здатного до саморозвитку, самонавчання та саморегуляції. Освітнє середовище, побудоване на засадах синергетики, створює умови для вільної взаємодії, обміну досвідом, міжособистісного впливу та творчого співробітництва, що сприяє народженню нових педагогічних ідей і рішень.

Сутність синергетичного підходу полягає у тому, що розвиток професійної мобільності педагога відбувається через: інтеграцію різних видів діяльності — навчальної, практичної, дослідницької, рефлексивної; активну взаємодію з колегами, наставниками, науковцями, що стимулює професійне зростання; осмислення власного досвіду і перетворення його на ресурс самовдосконалення; створення відкритого, динамічного освітнього простору, у якому педагог не лише отримує знання, а й генерує їх (Квітка, 2017, с. 46).

Значення синергетичного підходу для формування професійної мобільності вчителя початкових класів полягає у тому, що він: сприяє самоорганізації та саморозвитку педагога, що є основою його мобільності; формує готовність до дій у змінних і непередбачуваних умовах сучасного освітнього середовища. Цей підхід стимулює творче мислення, ініціативність та інноваційність, які забезпечують ефективну професійну адаптацію, він підтримує взаємозбагачення через співпрацю, що посилює синергію колективного досвіду у педагогічній спільноті. Також, забезпечує цілісність професійного розвитку, поєднуючи індивідуальні й колективні ресурси освіти.

Таким чином, синергетичний підхід у післядипломній педагогічній освіті сприяє формуванню професійної мобільності вчителя початкових класів як здатності до активної самореалізації, творчого самовдосконалення й ефективного функціонування в умовах постійних змін. Він дозволяє

розглядати професійний розвиток педагога не як лінійний процес передачі знань, а як життєву, багатовимірну систему взаємодії, де поєднуються саморух, співпраця та творення нового освітнього досвіду.

Отже, використання компетентнісного, акмеологічного, особистісно орієнтованого, діяльнісного, системного та синергетичного підходів у процесі формування професійної мобільності вчителя початкових класів в умовах післядипломної педагогічної освіти є науково обґрунтованою та необхідною умовою ефективного професійного розвитку педагога. Кожен із зазначених підходів виконує важливу функцію: компетентнісний — орієнтує освітній процес на досягнення реальних професійних результатів і розвиток ключових компетентностей; акмеологічний — сприяє самовдосконаленню та досягненню вершин професійної майстерності; особистісно орієнтований — забезпечує індивідуалізацію навчання і розкриття потенціалу кожного педагога; діяльнісний — формує здатність діяти ефективно у змінних професійних ситуаціях; системний — забезпечує цілісність, узгодженість і логічність процесу професійного зростання; синергетичний — стимулює самоорганізацію, творчість і взаємодію у професійному середовищі. У комплексі їх застосування створює науково обґрунтовану, інтегровану основу для розвитку професійної мобільності сучасного вчителя початкових класів. Це знаходить своє відображення у змісті післядипломної педагогічної освіти, яка покликана не лише оновлювати знання, а й формувати здатність педагога до адаптації, саморозвитку та інноваційної діяльності в умовах безперервних змін освітнього простору.

2.2.2. Аналіз змісту формування професійної мобільності вчителя початкових класів в умовах післядипломної педагогічної освіти

У Професійному стандарті вчителя початкових класів, що визначає систему загальних і професійних компетентностей підкреслюється можливість підвищення кваліфікації педагогів шляхом неформальної освіти (семінари, тренінги, майстер-класи, вебінари) та інформальної освіти (*Наказ № 2736-20, 2020, «Про затвердження професійного стандарту за професіями “Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти”*,).

Зміст, форми та методи формування професійної компетентності, зокрема професійної мобільності вчителя початкових класів розглядатимуться у межах курсового та міжкурсового періодів (див рис. 2.7).

Рис. 2.7. Етапи післядипломної педагогічної освіти

Курсовий та міжкурсовий періоди у післядипломній педагогічній освіті — це взаємопов’язані етапи безперервного професійного розвитку педагогічних працівників, які забезпечують цілісність, системність і послідовність удосконалення їхніх компетентностей.

Курсовий період — це етап безпосереднього проходження вчителем підвищення кваліфікації в закладі післядипломної педагогічної освіти. У цей час здійснюється організоване навчання за освітніми програмами, яке передбачає лекційні, практичні, семінарські, тренінгові заняття, спрямовані на оновлення теоретичних знань, розвиток професійних умінь, формування нових компетентностей (зокрема, рефлексивної, інноваційної, комунікативної). Курсовий період зазвичай завершується підсумковою атестацією або сертифікацією.

Міжкурсний період охоплює час між проходженнями курсів підвищення кваліфікації і має на меті практичне застосування, закріплення та поглиблення отриманих знань у професійній діяльності. У цей період учитель бере участь у семінарах, педагогічних майстернях, вебінарах, методичних об'єднаннях, самоосвітній діяльності, професійних спільнотах. Саме в міжкурсний період формується готовність педагога до самоосвіти, рефлексії власного досвіду, впровадження інновацій та підвищення рівня професійної мобільності (Клокар, 2010).

Отже, курсовий період забезпечує цілеспрямоване навчання та оновлення знань, а міжкурсний період — їх практичне закріплення, розвиток і самореалізацію педагога в умовах освітніх змін. Разом вони утворюють єдиний безперервний процес професійного вдосконалення вчителя початкових класів.

Проаналізуємо зміст обох етапів для формування професійної мобільності вчителя початкових класів.

У курсовий період відбуваються курси підвищення кваліфікації вчителів початкових класів — це форма організації освітнього процесу, що здійснюється за спеціально розробленою програмою, спрямованою на розвиток професійних компетентностей педагогів. Їх зміст зорієнтований на вдосконалення та поглиблення знань, умінь, узагальнення й оновлення власного педагогічного досвіду, а також на опанування нових видів професійної діяльності. Під час проходження курсів учителі ознайомлюються з сучасними науковими досягненнями у сфері освіти, новітніми технологіями, інноваційними методами та формами роботи, що сприяють їхньому саморозвитку, удосконаленню системи професійних знань і навичок, а також розкриттю особистісного потенціалу (Віднічук, 2011).

Основною метою курсів підвищення кваліфікації є узгодження професійної та посадової компетентності педагогів із сучасними вимогами

суспільства, потребами освітньої галузі, тенденціями соціально-економічного розвитку та процесами інтеграції у світовий освітній простір.

Зміст формування професійної мобільності вчителів початкових класів у системі післядипломної освіти нами досліджувався шляхом аналізу різноманітних освітніх програм курсів підвищення кваліфікації.

Аналізуючи різноманітні джерела, інтернет ресурси, офіційні сторінки інститутів підвищення кваліфікації ми знаходимо освітні програми курсів підвищення кваліфікації для вчителів початкових класів, які спрямовані на формування професійної мобільності вчителя чи окремих її елементів. Проаналізуємо їх.

Заслуговує на увагу онлайн-курс *«Професійна мобільність педагогів»*, основна мета якого: сформувати вміння працювати в команді, комунікативні навички, орієнтацію на зміну, адаптацію до нових умов (*Освітня програма підвищення кваліфікації вчителів*). Програма курсу представлена у додатку Ж.

Зміст курсу ґрунтується на розумінні того, що сучасний педагог здійснює професійну діяльність у динамічному, постійно змінюваному освітньому середовищі, що вимагає від нього здатності оперативно реагувати на нові ситуації, приймати обґрунтовані рішення та адаптуватися до змін. Учитель має вміти орієнтуватися у сучасних тенденціях розвитку освіти, володіти різними способами організації освітнього процесу та впроваджувати у власну діяльність ефективні педагогічні стратегії й технології. Відтак однією з ключових характеристик педагога нового покоління виступає професійна мобільність, яка забезпечує його готовність до інновацій, гнучкість мислення, здатність до саморозвитку та успішної діяльності в умовах змін.

У процесі проходження онлайн-курсу *«Професійна мобільність педагогів»* у вчителів формується комплекс ключових компетентностей, необхідних для ефективної професійної діяльності в сучасних умовах.

Передусім розвивається професійно-мобільна компетентність, що виявляється у здатності педагога швидко адаптуватися до змін у системі освіти, гнучко реагувати на нові професійні виклики та ефективно впроваджувати інновації у власну педагогічну практику. Важливим компонентом цього процесу є рефлексивна компетентність, яка забезпечує вміння аналізувати результати власної діяльності, усвідомлювати професійні потреби, визначати напрями самовдосконалення та підвищення педагогічної майстерності (*Освітня програма підвищення кваліфікації вчителів*).

Не менш значущою є комунікативна компетентність, що сприяє ефективній взаємодії з учнями, батьками та колегами, а також формує навички партнерського спілкування та педагогічної співпраці. Поряд із цим особливе місце займає інформаційно-цифрова компетентність, яка передбачає вміння використовувати сучасні цифрові інструменти, онлайн-ресурси та освітні платформи для організації навчального процесу, професійного розвитку та самонавчання.

У змісті курсу значну увагу приділено також формуванню інноваційної компетентності, що забезпечує готовність педагога до пошуку, апробації та впровадження нових педагогічних технологій і методик. Водночас розвивається соціальна та емоційна компетентність, яка допомагає підтримувати позитивний психологічний клімат у колективі, керувати власним емоційним станом і запобігати професійному вигоранню.

Серед важливих результатів проходження курсу — підвищення рівня самоосвітньої компетентності, що проявляється у здатності педагога самостійно планувати власну освітню траєкторію, брати участь у програмах неформальної та інформальної освіти. Окрім того, формується лідерська компетентність, яка розвиває вміння брати на себе відповідальність, проявляти ініціативу, бути прикладом для учнів і колег, організовувати освітній процес на засадах партнерства, довіри та взаємоповаги.

У сукупності ці компетентності забезпечують цілісне професійне зростання вчителя, сприяють розвитку його професійної мобільності, конкурентоспроможності та готовності до ефективної діяльності в умовах постійних освітніх трансформацій.

Не менш цікавою програмою є *Типова освітня програма підвищення кваліфікації* вчителів 1-х класів, затверджена Міністерство освіти і науки України, яка передбачає обов'язкову частину (120 годин) та вибірккову частину (30 годин) — спрямована на підвищення *методичної та практичної компетентності* (Міністерство освіти і науки України, 2018).

Її мета полягає не лише у вдосконаленні методичного та практичного рівнів педагогічної діяльності, а й у формуванні *професійної мобільності вчителя* — здатності швидко адаптуватися до освітніх змін, гнучко реагувати на нові виклики, впроваджувати інновації та постійно оновлювати власні знання і вміння.

Зміст програми охоплює сучасні підходи до навчання молодших школярів, методики компетентнісного навчання, використання інтегрованих курсів, формувальне оцінювання, інклюзивну освіту, цифрову грамотність і педагогіку партнерства. Особлива увага приділяється розвитку вміння педагога проектувати освітнє середовище, застосовувати діяльнісний і особистісно орієнтований підходи, створювати умови для саморозвитку учнів.

У процесі реалізації програми педагог набуває навичок критичного та творчого мислення, рефлексії власного професійного досвіду, комунікації в освітньому середовищі та використання цифрових технологій у навчальному процесі. Це сприяє не лише підвищенню ефективності викладання, а й розвитку гнучкості, самостійності, інноваційності та відповідальності — ключових складових професійної мобільності (Міністерство освіти і науки України, 2018).

Таким чином, типова освітня програма є не просто засобом оновлення знань, а системою цілеспрямованого розвитку педагога як фахівця, здатного діяти в умовах освітніх трансформацій, самостійно приймати професійні рішення та забезпечувати якісну реалізацію завдань Нової української школи.

Автори програми підвищення кваліфікації підкреслюють, що її актуальність зумовлена потребою у підготовці вчителя Нової української школи до реалізації сучасної освітньої політики держави. Це досягається шляхом опанування новітніх педагогічних практик, технологій, методик, форм і методів професійної діяльності, побудованих на засадах інноваційних освітніх підходів (Міністерство освіти і науки України, 2018).

Розробники зазначають, що головна ідея програми полягає у створенні умов для самовдосконалення педагогів через активізацію їхнього попереднього освітнього, професійного та життєвого досвіду, а також у відповідності до суспільних запитів щодо підвищення ефективності виконання професійних обов'язків.

Зміст типової освітньої програми побудований системно та цілісно: добір навчальних модулів і тем здійснено з урахуванням специфіки професійної діяльності вчителя Нової української школи. Навчання передбачає очно-дистанційну форму організації освітнього процесу.

Дистанційна частина програми реалізується через проходження онлайн-курсу, що включає самостійну роботу слухачів, виконання практичних завдань та оцінювання результатів. Очна частина організовується обласними інститутами післядипломної педагогічної освіти у формі тренінгів, практичних занять, інтерактивних лекцій, дискусій, конференцій і моніторингу освітніх результатів.

Освітня програма має обов'язкову та вибіркову частини. Обов'язкова складова (120 академічних годин) включає очні сесії (60 годин) та дистанційне навчання (60 годин), охоплюючи фахові навчальні модулі. Вибіркова частина (30 академічних годин) надає педагогам можливість

самостійно обирати модулі у форматах очного, очно-дистанційного або дистанційного навчання відповідно до власних професійних потреб. Загальний обсяг програми становить 150 академічних годин (Міністерство освіти і науки України, 2018).

Завершальним етапом навчання є третя сесія, під час якої слухачі презентують авторський творчий продукт — проєкт, технологічне портфоліо, навчально-методичну розробку чи модельну програму. Після успішного виконання всіх вимог учасники отримують офіційний документ про підвищення кваліфікації.

Крім того, програма містить детальний план-графік навчального процесу, що визначає період навчання, кількість годин, перелік модулів, тем, основних понять та очікуваних результатів навчання (Міністерство освіти і науки України, 2018).

Зміст формування професійної мобільності вчителя початкових класів реалізується також через Освітні програми підвищення кваліфікації для вчителів початкових класів: «Діяльнісний підхід у початковій школі» (16 год.), «Цифрові інструменти вчителя для формування екологічної компетентності учнів» (6 год.) (Програма підвищення кваліфікації, 2024).

Зокрема програма «Розвиток професійних компетентностей вчителів початкових класів» спрямована на формування професійної мобільності вчителя початкових класів в умовах післядипломної педагогічної освіти та вдосконалення методичного, практичного й особистісного рівнів його професійної компетентності відповідно до положень Концепції Нової української школи та Державного стандарту початкової освіти. Основна увага приділяється розвитку здатності педагога ефективно адаптуватися до змін освітнього середовища, реалізовувати сучасні підходи до навчання, творчо реагувати на виклики громадянського суспільства та державної освітньої політики (Програма підвищення кваліфікації, 2024).

Зміст освітнього процесу орієнтований на оновлення та збагачення знань учителів, розвиток творчого, критичного та креативного мислення, формування загальної та професійної культури, а також на оволодіння інноваційними технологіями та методами навчання. Важливою складовою є розвиток умінь аналізувати, узагальнювати та осмислювати власну професійну діяльність, здійснювати самоаналіз і рефлексію, поширювати позитивний педагогічний досвід і впроваджувати новаторські підходи у навчально-виховний процес (Програма підвищення кваліфікації, 2024) .

Формування професійної мобільності також передбачає актуалізацію механізмів саморозвитку і самореалізації педагога, утвердження гуманістичних і особистісно зорієнтованих цінностей, подолання професійних стереотипів та запобігання професійній деформації. Особлива увага приділяється розвитку гнучкості мислення і поведінки, здатності до саморегуляції, рефлексивності, адаптивності та інноваційності.

Крім того, важливим напрямом є забезпечення неперервного професійного розвитку вчителів початкових класів, зокрема з питань психосоціальної підтримки дітей, створення умов для їхнього благополуччя та безпеки в освітньому середовищі, особливо в умовах надзвичайних ситуацій.

Основні напрями програми підвищення кваліфікації, спрямованої на формування професійної мобільності вчителя початкових класів, орієнтовані на розвиток здатності педагога ефективно діяти в умовах змін, адаптуватися до нових освітніх викликів і реалізовувати інноваційні підходи у професійній діяльності (Програма підвищення кваліфікації, 2024) .

Зокрема, програма передбачає:

- розвиток професійних компетентностей учителя, що охоплює поглиблення знань з навчального предмета, вдосконалення фахових методик, технологій та прийомів педагогічної діяльності відповідно до сучасних освітніх тенденцій;

- формування універсальних умінь, спільних для ключових компетентностей, визначених Законом України «Про освіту», зокрема умінь критично мислити, співпрацювати, вирішувати проблеми, вчитися впродовж життя, що безпосередньо пов'язано з розвитком професійної мобільності;
- врахування психолого-педагогічних і вікових особливостей учнів, а також засвоєння основ андрагогіки, що забезпечує ефективну взаємодію з учнями та колегами в процесі професійного зростання;
- створення безпечного, інклюзивного та психологічно комфортного освітнього середовища, здатність організовувати навчання дітей з особливими освітніми потребами та забезпечувати їм належну підтримку;
- оволодіння інформаційно-комунікаційними та цифровими технологіями, уміння інтегрувати їх у навчальний процес для підвищення ефективності освітньої діяльності та власної професійної гнучкості;
- розвиток мовленнєвої, комунікаційної, цифрової, інклюзивної, емоційно-етичної компетентностей, що забезпечують здатність учителя до конструктивної взаємодії, толерантності, емоційної стабільності та саморегуляції в умовах постійних змін освітнього середовища.

Зазначені напрями формують комплекс професійних і особистісних якостей учителя, необхідних для ефективного саморозвитку, адаптації та реалізації інновацій у сучасній початковій школі.

Отже, запропонована програма підвищення кваліфікації, спрямована на розвиток професійної мобільності, формує у педагога здатність гнучко реагувати на зміни, творчо підходити до вирішення педагогічних завдань і забезпечувати якісний освітній процес відповідно до вимог сучасної школи.

Формування професійної мобільності вчителя початкових класів в умовах післядипломної педагогічної освіти є багатовимірним процесом, що реалізується не лише в межах курсів підвищення кваліфікації, але й через систему різноманітних форм, механізмів та середовищ професійного розвитку педагога. Цей процес спрямований на забезпечення неперервності

освіти вчителя, його здатності до саморозвитку, адаптації, інноваційного мислення та ефективного реагування на виклики сучасного освітнього простору.

Одним із ключових компонентів формування професійної мобільності виступає *міжкурсний період*, упродовж якого здійснюється практична реалізація і вдосконалення здобутих під час курсів знань, умінь і навичок. У цей час вчителі залучаються до діяльності методичних об'єднань, педагогічних студій, творчих груп, семінарів, тренінгів, конференцій, педагогічних читань тощо. Така діяльність сприяє розвитку рефлексивності, професійної адаптивності, здатності до комунікації та співпраці.

Важливою складовою процесу виступає самоосвітня діяльність педагога, що забезпечує безперервне оновлення професійних знань і формування здатності до саморегуляції. Участь у вебінарах, онлайн-курсах, професійних форумах, опанування новітніх освітніх технологій, вивчення сучасної психолого-педагогічної літератури формують у педагога готовність до змін, критичне мислення та професійну гнучкість (Боярин, Одинак, 2020).

Значну роль відіграють професійні спільноти, асоціації та освітні хаби, які створюють середовище для обміну досвідом, взаємопідтримки, колегіальної взаємодії та розвитку наставництва. Взаємодія в такому середовищі сприяє розширенню комунікативних зв'язків і розвитку кооперативної мобільності педагога.

Окрім того, формування професійної мобільності реалізується через інноваційну діяльність у межах закладу освіти, що включає участь у педагогічних експериментах, проєктній роботі, розробленні та впровадженні авторських методик, програм і технологій. Це забезпечує розвиток дослідницької культури, креативності та здатності до прийняття педагогічних рішень у змінних умовах (Боярин, Одинак, 2020).

Вагомим чинником розвитку професійної мобільності є тьюторська та наставницька діяльність, у процесі якої вчитель розвиває лідерські,

комунікативні та організаційні компетентності, навчаючись ефективно реагувати на освітні потреби колег і здобувачів освіти.

Додатковими механізмами розвитку професійної мобільності виступають участь у грантових, міжнародних та освітніх проєктах, що сприяє інтеграції вчителя у світовий освітній простір, формуванню міжкультурної компетентності та цифрової грамотності, а також атестація й сертифікація педагогічних працівників, які стимулюють процес професійного самопізнання, самооцінювання та планування особистісного зростання.

Отже, зміст формування професійної мобільності вчителя початкових класів в умовах післядипломної педагогічної освіти розкривається на етапі курсової а міжкурсової педагогічної підготовки, а також у системі різних організаційних форм і середовищ професійної взаємодії, спрямованих на розвиток здатності педагога до безперервного самовдосконалення, адаптації до нових освітніх умов та реалізації інноваційної діяльності відповідно до сучасних викликів освіти.

2.2.3. Поєднання форм та методів формування професійної мобільності вчителя початкових класів в умовах післядипломної педагогічної освіти

Сучасна система післядипломної педагогічної освіти спрямована на забезпечення неперервного професійного розвитку вчителя, здатного ефективно діяти в умовах динамічних змін освітнього середовища. Формування професійної мобільності педагога вимагає не лише оновлення змісту навчання, а й оптимального поєднання форм і методів освітньої діяльності, що забезпечують інтеграцію теоретичної підготовки з практичним досвідом, стимулюють саморозвиток, інноваційність і рефлексивність учителя. Саме взаємодія різних форм і методів навчання вчителів створює умови для розвитку гнучкого, компетентного та адаптивного педагога,

здатного швидко реагувати на виклики сучасної освіти та впроваджувати нові підходи у власну професійну діяльність (Барбіна, 1997).

Розкриємо *основні форми* формування професійної мобільності вчителя початкових класів в умовах післядипломної педагогічної освіти, які охоплюють цілісну систему організованих освітніх, практико-орієнтованих та самостійних видів діяльності, спрямованих на розвиток здатності педагога гнучко реагувати на зміни освітнього середовища, опановувати інновації, вдосконалювати професійну компетентність і забезпечувати безперервний саморозвиток.

Після реалізації курсового та міжкурсового періоду важливе місце займає *самоосвітня діяльність педагога*. Самоосвіта виступає невід'ємною складовою формування професійної мобільності. Вона передбачає самостійне опанування сучасних методик, технологій, психолого-педагогічної літератури, участь у вебінарах, онлайн-курсах, дистанційних платформах, професійних форумах. Така діяльність формує навички саморегуляції, критичного мислення, саморефлексії та готовності до інновацій (Вознюк, 2018).

Самоосвіта відіграє ключову роль у процесі формування професійної мобільності вчителя початкових класів, оскільки є основою неперервного професійного розвитку та самореалізації педагога. У сучасних умовах швидких освітніх змін, цифровізації та впровадження інноваційних технологій саме здатність учителя самостійно здобувати, оновлювати та застосовувати знання стає визначальною для його професійної успішності.

Самоосвіта сприяє розвитку рефлексивного мислення, дозволяє вчителю критично оцінювати власний досвід, визначати напрями особистісного та професійного зростання, планувати індивідуальну освітню траєкторію. Завдяки самоосвітній діяльності педагог удосконалює свої компетентності — предметні, методичні, цифрові, комунікативні, емоційно-

регулятивні — що забезпечує його готовність до професійної гнучкості, адаптації та інноваційної діяльності (Дейнека, (Уклад.), 2018).

Важливим аспектом самоосвіти є її самотивованість і саморегульованість: педагог самостійно визначає цілі, обирає ресурси (вебінари, онлайн-курси, наукові публікації, професійні спільноти), аналізує результати власного навчання. Такий підхід формує вчителя як суб'єкта професійного розвитку, який здатний не лише засвоювати нові знання, а й трансформувати їх у власну практику.

Отже, самоосвіта є провідним чинником формування професійної мобільності вчителя, адже вона забезпечує безперервність навчання, сприяє індивідуалізації професійного зростання, формує здатність до саморозвитку, рефлексії та адаптації до нових соціально-освітніх умов, що є основою ефективної діяльності педагога в сучасному освітньому середовищі.

Ефективність самоосвіти значно зростає за умови її *поєднання з різними методами професійного вдосконалення*, які спрямовані на активізацію пізнавальної діяльності, розвиток критичного мислення, рефлексії та творчого потенціалу педагога. Зокрема, *методи рефлексивного аналізу* (ведення професійного щоденника, портфоліо, самооцінювання результатів діяльності) сприяють усвідомленню індивідуальної динаміки професійного зростання та формуванню здатності до самокорекції педагогічних дій.

Дослідницькі методи, серед яких проведення мікродосліджень, узагальнення власного педагогічного досвіду, участь у науково-практичних експериментах, забезпечують розвиток аналітичних умінь, формують готовність учителя до інноваційної діяльності та підвищують рівень його професійної мобільності. Важливим доповненням виступають *проектні методи*, які сприяють формуванню ініціативності, креативності та практичної спрямованості професійної мобільності через створення

авторських проєктів, навчально-методичних розробок, цифрових ресурсів (Яковенко, 2021).

У сучасних умовах значну роль відіграють *методи проблемного навчання*, що передбачають самостійне розв'язання педагогічних ситуацій і кейсів, аналіз нестандартних випадків із професійної практики. Вони сприяють розвитку гнучкого мислення, професійної рефлексії та вмінню приймати ефективні рішення в умовах невизначеності.

Не менш важливими є *методи, засновані на використанні інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ)*, які забезпечують доступ до широкого спектра освітніх ресурсів, сприяють формуванню цифрової компетентності та підтримують неперервне професійне навчання. Педагогічні спільноти, онлайн-курси, вебінари, освітні платформи створюють умови для професійного зростання в інтерактивному середовищі («Різні методи підвищення кваліфікації вчителя», Vseosvita).

Вагомого значення набувають також *методи взаємонавчання та наставництва*, які поєднують індивідуальну самоосвітню діяльність із колективними формами професійного спілкування — участю у форумах, майстер-класах, педагогічних студіях, обмінах досвідом. Такі методи формують соціально-комунікативну мобільність і сприяють розвитку корпоративної культури освітнього середовища.

Поєднання самоосвіти з різними методами професійного розвитку створює умови для формування комплексної системи професійної мобільності вчителя, що ґрунтується на принципах самостійності, безперервності, рефлексивності та інноваційності. Такий підхід сприяє становленню педагога як активного суб'єкта освітніх змін, здатного до ефективної діяльності в умовах динамічного розвитку сучасної освіти.

Наставництво і тьюторська діяльність - ці форми сприяють розвитку взаємонавчання, партнерської взаємодії між досвідченими педагогами та молодими фахівцями. Вони забезпечують не лише передачу досвіду, а й

формування лідерських, комунікативних, організаційних компетентностей, що є важливою складовою професійної мобільності.

Такі форми відіграють важливу роль у формуванні професійної мобільності вчителя початкових класів, оскільки забезпечують індивідуалізовану підтримку професійного становлення, сприяють розвитку рефлексивності, самостійності та здатності до адаптації в динамічному освітньому середовищі. Ці форми навчання мають спільну мету — супровід особистісного та професійного зростання педагога, але відрізняються за змістом, функціями та організаційними підходами (Гладуш, 2019).

Наставництво розглядається як форма професійної взаємодії, у межах якої досвідчений педагог (наставник) передає молодому або менш досвідченому колезі знання, навички, методичні прийоми, педагогічні стратегії та цінності професії. Наставник виступає зразком професійної поведінки, консультантом і партнером у процесі формування професійних компетентностей. Така взаємодія сприяє розвитку у вчителя здатності швидко орієнтуватися в нових умовах, приймати ефективні рішення, гнучко змінювати педагогічну стратегію залежно від потреб освітнього процесу — тобто проявляти професійну мобільність (Ковальчук, 2019, с. 45–52).

Наставництво сприяє також розвитку рефлексивних умінь: молодий учитель навчається аналізувати власну діяльність, виявляти її сильні та слабкі сторони, планувати шляхи професійного вдосконалення. У процесі наставництва формується професійна ідентичність педагога, зростає його впевненість у власних силах, розширюється репертуар професійних дій. Крім того, наставництво має двосторонній ефект: досвідчений педагог, виконуючи роль наставника, також удосконалює власні комунікативні, організаційні та лідерські компетентності, що підтримує його власну мобільність і готовність до інновацій.

Тьюторська діяльність має більш індивідуалізований і консультативний характер. Вона передбачає супровід учителя у процесі його самоосвітньої

траєкторії, допомогу у визначенні професійних цілей, доборі ресурсів для навчання, розробці особистісно зорієнтованої програми розвитку. Тьютор не стільки навчає, скільки створює умови для самостійного професійного зростання, сприяє усвідомленню індивідуальних можливостей і меж власної діяльності.

У контексті формування професійної мобільності тьюторська діяльність сприяє розвитку таких ключових характеристик учителя, як автономність, саморегуляція, відповідальність за власний професійний розвиток, здатність до критичного мислення й рефлексії. Вона стимулює перехід від традиційної ролі «виконавця методик» до ролі «суб'єкта змін» — активного учасника педагогічних інновацій і творця власного освітнього простору.

Наставництво і тьюторство в умовах післядипломної педагогічної освіти реалізуються у різних формах: індивідуальних консультаціях, коучингових сесіях, супервізіях, майстер-класах, професійних клубах і спільнотах практиків. Поєднання цих форм забезпечує комплексний вплив на формування професійної мобільності, адже педагог отримує не лише знання, а й навчається самостійно їх оновлювати, аналізувати й адаптувати до сучасних освітніх викликів.

Форми наставництва і тьюторської діяльності можуть ефективно *поєднуватися з низкою методів*, які підсилюють їхній вплив на формування професійної мобільності вчителя початкових класів. Ці методи орієнтовані на розвиток рефлексивності, професійної взаємодії, аналітичного мислення, творчого підходу до педагогічної діяльності та вміння адаптуватися до освітніх змін.

Так, *метод професійного консультування* сприяє усвідомленню вчителем власних професійних ресурсів і зон розвитку. У поєднанні з наставництвом цей метод допомагає визначити індивідуальні цілі,

побудувати персональну траєкторію професійного зростання, узгоджену з вимогами сучасної освіти (Яковенко, 2021).

Ефективним є *метод супервізії*, який передбачає аналіз педагогічних ситуацій під керівництвом досвідченого фахівця. У процесі тьюторського супроводу супервізія допомагає вчителю усвідомити власні дії, виявити проблеми, що виникають у практичній діяльності, та знайти способи їх подолання. Це формує здатність до саморефлексії, самокорекції й професійної адаптивності — базових складових професійної мобільності.

Наставництво й тьюторство доцільно поєднувати з *методом кейс-аналізу*, який дозволяє розглядати реальні педагогічні ситуації, оцінювати різні варіанти дій, обговорювати можливі наслідки та приймати оптимальні рішення. Робота з кейсами сприяє розвитку критичного мислення, здатності до аналізу професійних ситуацій та гнучкого реагування на освітні виклики.

Дієвим є *метод фасилітації*, який використовується для створення умов, що стимулюють самостійне мислення, ініціативність та співпрацю вчителів. Наставник або тьютор у цьому випадку виступає не як носій готових знань, а як організатор процесу колективного пошуку й професійного зростання («Різні методи підвищення кваліфікації вчителя», Vseosvita).

Крім того, доцільним є використання *методу професійних дискусій*, який забезпечує обмін досвідом між педагогами, дозволяє порівнювати різні підходи, оцінювати ефективність педагогічних рішень і сприяє розвитку відкритості до змін.

Також значного ефекту досягають через *проектний метод*, коли наставник або тьютор координує виконання спільних професійних проєктів. Така діяльність стимулює командну взаємодію, креативність, розвиток ініціативності та готовності вчителя до нових форм педагогічної практики.

Отже, поєднання наставництва і тьюторської діяльності з методами консультування, супервізії, кейс-аналізу, фасилітації, професійних дискусій

та проєктного навчання створює умови для цілісного розвитку професійної мобільності вчителя початкових класів, сприяючи його здатності до гнучкого мислення, рефлексії, професійної автономії та інноваційної діяльності.

Тренінги, майстер-класи, педагогічні практикуми. Такі інтерактивні форми спрямовані на практичне відпрацювання навичок, розвиток інноваційного мислення, гнучкої поведінки, вміння приймати педагогічні рішення у змінних умовах. Вони активізують пізнавальну діяльність, сприяють самоаналізу та розвитку творчого потенціалу педагога. Розглянемо детальніше такі форми (Гладуш, 2019).

Тренінги є однією з найбільш дієвих інтерактивних форм організації освітнього процесу у системі післядипомної педагогічної освіти, спрямованих на розвиток специфічних умінь, необхідних майбутньому вчителю. Їхня результативність зумовлена активною взаємодією учасників, моделюванням професійних ситуацій та орієнтацією на практичний досвід (Кириченко, 2016).

У контексті формування професійної мобільності тренінги сприяють: розвитку гнучкого та критичного мислення, що забезпечує здатність адаптувати методи й підходи відповідно до освітніх потреб учнів; удосконаленню комунікативної компетентності, необхідної для ефективної педагогічної взаємодії; формуванню стресостійкості, навичок саморегуляції та конструктивного вирішення конфліктів; засвоєнню інноваційних технологій і методик навчання; формуванню рефлексивної позиції, що дозволяє майбутньому вчителю усвідомлювати власні професійні дії та коригувати їх.

Таким чином, тренінги виступають важливим ресурсом для розвитку професійної гнучкості та здатності до швидкого реагування на зміни освітнього середовища.

Майстер-клас є досить поширеною ефективною формою представлення та засвоєння інноваційного педагогічного досвіду у системі

післядипломної педагогічної освіти. Основною особливістю майстер-класу є демонстрація практичних прийомів, методів і технологій у дії, що забезпечує максимально наближені до реальної професійної діяльності умови навчання (Муращенко, 2020).

У процесі формування професійної мобільності вчителя початкових класів майстер-класи забезпечують: ознайомлення з ефективними методиками, що підтвердили результативність у практичній діяльності; можливість швидкого засвоєння інноваційних технологій через поєднання демонстрації та практичної роботи учасників; розвиток технологічної компетентності, включно з опануванням цифрових інструментів та інтерактивних засобів навчання; стимулювання творчої активності та формування готовності до реалізації власних авторських ідей; створення можливостей для професійного обміну досвідом і формування педагогічної спільноти.

Завдяки своїй прикладній спрямованості майстер-класи сприяють формуванню професійної мобільності, оскільки забезпечують швидке оновлення методичного арсеналу вчителя.

Педагогічний практикум є формою організації освітнього процесу, що ґрунтується на виконанні вчителями практичних завдань, моделюванні фрагментів уроків, аналізі педагогічних ситуацій та створенні дидактичних матеріалів. У системі післядипломної педагогічної освіти практикум відіграє провідну роль, оскільки забезпечує безпосереднє застосування теоретичних знань у педагогічній діяльності.

Практикуми сприяють: формуванню вмінь планувати й реалізовувати фрагменти уроків відповідно до вимог НУШ; розвитку навичок аналізу та оцінювання власної педагогічної діяльності; удосконаленню умінь адаптації навчального матеріалу відповідно до індивідуальних потреб молодших школярів; підвищенню інклюзивної компетентності через опрацювання кейсів учнів з особливими освітніми потребами; формуванню здатності

працювати як індивідуально, так і в команді, що є невід'ємним компонентом професійної мобільності; розвитку креативності шляхом створення авторських навчальних ресурсів та дидактичних матеріалів (Ничкало, 2022).

Педагогічні практикуми забезпечують вчителю можливість осмислити специфіку професійної діяльності, виробити індивідуальний стиль і сформувати готовність оперативно реагувати на педагогічні виклики.

У системі післядипломної педагогічної освіти участь педагогів у професійних спільнотах, асоціаціях та освітніх хабах набуває особливого значення. Ці інституційні форми колективної взаємодії створюють умови для постійного професійного розвитку, обміну досвідом і впровадження інновацій, що безпосередньо впливає на формування професійної мобільності вчителя початкових класів (Олійник, Даниленко, 2005).

Професійні спільноти об'єднують педагогів різних регіонів, закладів освіти та рівнів професійної підготовки. Їхня діяльність спрямована на колективне розв'язання актуальних педагогічних проблем, створення відкритого інформаційно-комунікаційного простору та взаємну підтримку.

Участь у професійних спільнотах сприяє: обміну методичним досвідом, що дозволяє вчителям швидко запозичувати й адаптувати успішні освітні практики; колегіальному навчанню, у межах якого педагоги спільно аналізують складні професійні ситуації та знаходять ефективні рішення; формуванню соціально-професійних компетентностей, зокрема співпраці, відповідальності та навичок командної роботи; зміцненню професійної ідентичності, що є важливою умовою мобільності в умовах змін; підвищенню здатності до швидкої адаптації, оскільки спільноти забезпечують постійне інформування про нововведення, реформи та актуальні тренди в освіті.

Педагогічні асоціації — це організації, що здійснюють професійне об'єднання вчителів на основі спільних цілей та інтересів. У системі післядипломної освіти саме асоціації часто виступають ініціаторами

методичних інновацій, науково-практичних конференцій, фахових конкурсів, програм наставництва.

Їхній внесок у формування професійної мобільності полягає у: створенні можливостей для розширення професійних горизонтів, включно з участю в міжнародних освітніх проєктах і грантах; формуванні лідерського потенціалу, що важливо для педагогів, які планують брати участь у реформуванні освітніх процесів; розвитку навичок самоосвіти та критичного мислення, оскільки діяльність асоціацій часто орієнтована на аналітику та впровадження нових стратегій навчання; забезпеченні професійної підтримки, що знижує ризики професійного вигорання та підвищує стійкість до змін; інституційному визнанні досягнень, яке мотивує до постійного розвитку й удосконалення власної педагогічної діяльності.

Освітні хаби є новітньою формою організації професійного розвитку, що інтегрує ресурси різних освітніх інституцій, цифрові платформи та практики відкритої освіти. Вони забезпечують динамічне середовище для опанування нових технологій, реалізації міждисциплінарних проєктів і підвищення цифрової компетентності педагогів (Скрипник, 2013).

Роль освітніх хабів у формуванні професійної мобільності полягає у: доступі до сучасних цифрових інструментів та EdTech-інновацій, що є критично важливим у професійній діяльності вчителя початкових класів; організації змішаного та дистанційного навчання, яке підвищує автономність і гнучкість педагогів; створенні умов для проєктної та командної діяльності, що сприяє розвитку здатності до колективної мобільності; залученні педагогів до міжінституційної співпраці, що сприяє інтеграції різних професійних підходів та методик; підтримці освітніх стартапів та інноваційних ініціатив, що стимулює творчість, підприємливість та професійну активність учителів.

Участь у професійних спільнотах, асоціаціях та освітніх хабах забезпечує цілісний вплив на розвиток професійної мобільності майбутнього

й практикуючого вчителя початкових класів, а саме: розвиток комунікативної культури, необхідної для ефективної взаємодії з учнями, колегами, батьками та адміністрацією; підвищення соціальної активності та відповідальності, що формує здатність педагога брати участь у суспільно-професійних ініціативах; зміцнення колективної мобільності, яка проявляється в умінні працювати в команді, приймати групові рішення та спільно реалізовувати інновації; розширення можливостей професійної адаптації, зокрема готовності до впровадження нових освітніх технологій, методик і стандартів (Сисоєва, Кристопчук, 2012).

У системі післядипломної педагогічної освіти професійні спільноти, асоціації та освітні хаби створюють багатовекторне середовище професійного зростання вчителя початкових класів. Вони забезпечують умови для комунікації, співпраці, інноваційної діяльності та обміну досвідом, що є ключовими факторами формування професійної мобільності сучасного педагога. Інтеграція цих форм у процес післядипломного навчання сприяє підвищенню адаптивності, гнучкості та спроможності вчителя ефективно діяти в умовах динамічних змін, характерних для сучасної освітньої системи.

Значну роль для формування професійної мобільності вчителя відіграє атестація та сертифікація педагогічних працівників. Ці форми стимулюють рефлексію, самооцінювання та усвідомлення динаміки професійного розвитку, мотивують учителя до вдосконалення фахової компетентності та досягнення вищих рівнів професійної майстерності.

У системі сучасної післядипломної педагогічної освіти атестація та сертифікація педагогічних працівників виступають важливими інструментами забезпечення якості професійної діяльності й механізмами стимулювання безперервного професійного розвитку. Для вчителя початкових класів ці процедури мають особливе значення, оскільки сприяють формуванню професійної мобільності — здатності ефективно

адаптуватися до змін, впроваджувати інновації та постійно вдосконалювати педагогічну майстерність (Верховна Рада України, 2017).

Атестація педагогічних працівників є обов'язковою процедурою періодичного оцінювання професійної діяльності вчителя, яка визначає його відповідність займаній посаді та рівень кваліфікації. У контексті розвитку професійної мобільності атестація виконує кілька ключових функцій:

1. Діагностична функція. Атестація дозволяє здійснювати всебічний аналіз педагогічної діяльності, виявляти сильні сторони й зони професійного вдосконалення. Це стимулює саморефлексію, що є основою мобільності.
2. Мотиваційна функція. Вимоги атестації спонукають учителя до підвищення кваліфікації, участі в тренінгах, майстер-класах, професійних спільнотах, удосконалення методичного арсеналу.
3. Регулятивна функція. Процедура встановлює професійні стандарти та критерії якості, відповідність яким забезпечує педагогічну гнучкість і відповідальність.
4. Інноваційна функція. Атестація передбачає демонстрацію здатності педагога впроваджувати новітні технології, сучасні освітні підходи, методи компетентнісного та діяльнісного навчання. Це стимулює адаптацію до змін.
5. Підтвердження професійного статусу. Присвоєння кваліфікаційних категорій та педагогічних звань підвищує професійну самооцінку та відкриває нові можливості для професійного руху.

Таким чином, атестація створює умови для системного професійного зростання, підтримуючи мобільність як складову сучасного педагогічного профілю (Верховна Рада України, 2017).

Сертифікація є добровільною процедурою, спрямованою на оцінювання професійної компетентності вчителів відповідно до сучасних освітніх стандартів. Для вчителів початкових класів вона виступає

інструментом визнання високого рівня професійної готовності та здатності до інноваційної діяльності. Її роль у розвитку професійної мобільності проявляється в таких аспектах (Сертифікація, 2025):

- оцінювання реальних професійних компетентностей - сертифікація передбачає підтвердження педагогічної майстерності, здатності до ефективного використання компетентнісних, інтегрованих і діяльнісних методів навчання;
- прозорість і об'єктивність оцінювання, застосування стандартизованих процедур та незалежних експертних оцінок сприяє формуванню відповідальності, готовності до самовдосконалення і відкритості до професійних викликів;
- стимулювання інноваційної активності, - підготовка до сертифікації передбачає систематичне оновлення педагогічних практик, оволодіння цифровими інструментами, застосування сучасних технологій навчання, що є прямим проявом мобільності;
- розвиток самоосвітньої діяльності де педагоги активно залучаються до професійних курсів, вебінарів, дослідницьких проєктів, формуючи здатність до автономного професійного розвитку;
- підвищення соціальної та професійної активності: участь у процедурі сертифікації сприяє розширенню професійних контактів, співпраці з експертами, інтеграції в професійну спільноту.

Хоча атестація є обов'язковою, а сертифікація — добровільною, обидві форми взаємодоповнюють одна одну, створюючи комплексний механізм стимулювання професійної мобільності вчителя початкових класів:

- забезпечують безперервний процес оцінювання й самовдосконалення;
- формують готовність педагога до змін та інновацій;
- підвищують педагогічну гнучкість і здатність до адаптації;
- сприяють розвитку цифрової, інноваційної, комунікативної та рефлексивної компетентностей;

- активізують участь у професійних спільнотах, методичних об'єднаннях, проєктах післядипломної освіти;
- стимулюють до систематичного оновлення знань відповідно до професійних стандартів та вимог НУШ (Удосконалюємо процедуру: як зміниться сертифікація вчителів, 2025).

Атестація та сертифікація педагогічних працівників виконують важливу роль у розвитку професійної мобільності вчителя початкових класів. Вони не лише забезпечують контроль якості педагогічної діяльності, а й створюють умови для постійного професійного зростання, формування готовності до інноваційної діяльності, підвищення адаптивності та розширення професійних можливостей. У сучасній системі освіти ці процедури стають дієвими механізмами формування мобільного, компетентного, конкурентоспроможного педагога, здатного ефективно діяти в умовах швидкоплинних змін.

Отже, основні форми формування професійної мобільності вчителя початкових класів у післядипломній педагогічній освіті утворюють цілісну систему, що поєднує формальну, неформальну та інформальну освіту, забезпечує безперервний розвиток особистості педагога, розширює його професійні можливості, сприяє адаптації до змін освітнього середовища та ефективному впровадженню інноваційних педагогічних практик.

Висновки до розділу 2

У другому розділі нами обґрунтовано організаційно-педагогічні умови формування професійної мобільності вчителя початкових класів у системі післядипломної педагогічної освіти.

Проведено констатувальне дослідження рівня сформованості професійної мобільності вчителя початкових класів для реалізації якого підібрано відповідний діагностичний інструментарій, визначено критерії, відповідні їм показники, рівні сформованості досліджуваного явища та комплекс апробованих методик. Отримані результати свідчать про недостатній рівень сформованості всіх структурних компонентів професійної мобільності вчителя та вказують на потребу вдосконалення системи післядипломної педагогічної освіти з метою її кращого формування.

Теоретично обґрунтовано наступні організаційно-педагогічні умови формування професійної мобільності вчителя початкових класів у системі післядипломної педагогічної освіти, а саме: застосування сучасних наукових підходів щодо формування професійної мобільності вчителя початкових класів, добір відповідного змісту формування професійної мобільності вчителя початкових класів в умовах післядипломної педагогічної освіти і поєднання форм та методів формування професійної мобільності вчителя початкових класів в умовах післядипломної педагогічної освіти.

ВИСНОВКИ

Досліджуючи проблему формування професійної мобільності вчителя початкових класів у системі післядипломної педагогічної освіти ми сформулювали наступні висновки.

1. У науково-педагогічних дослідженнях поняття «професійна мобільність вчителя» розуміється як багатовимірне явище, яке охоплює адаптивність, гнучкість, здатність до інноваційної діяльності та безперервного професійного зростання. У процесі дефінітивного аналізу встановлено категорійний ланцюг: мобільний, мобільність, професійна мобільність, професійна мобільність учителя та з'ясовано, що *професійна мобільність учителя* — це здатність педагога адаптуватися до змін у професійному середовищі, ефективно оновлювати свої знання, навички та компетенції, перебудовувати професійну діяльність відповідно до вимог часу, проявляти готовність до кар'єрного розвитку та професійного самовдосконалення.

Виокремлено *компоненти* професійної мобільності вчителя початкових класів: *мотиваційний, когнітивно-діяльнісний, особистісно-творчий, рефлексивний* єдність яких забезпечує ефективність професійної діяльності вчителя, його здатність адаптуватися до динамічних суспільних трансформацій, упроваджувати інновації, зберігати стабільність і якість освіти навіть у кризових умовах.

Проаналізовано чинники формування професійної мобільності вчителя початкових класів до яких належать: особистісні — мотивація до саморозвитку, готовність до змін, професійна рефлексія, креативність, тощо; та організаційно-педагогічні чинники — зміст і якість післядипломної освіти, інноваційне освітнє середовище, підтримка з боку адміністрації, наявність сучасних методик і технологій навчання, можливості для підвищення кваліфікації та обміну досвідом.

2. Проведено констатувальне дослідження та сформовано відповідний діагностичний інструментарій, що включає критерії, показники, рівні та комплекс методик. Критеріями мотиваційного компоненту обрано професійні мотиви ефективної організації освітнього процесу та ціннісні орієнтації професійної діяльності; критеріями когнітивно-діяльнісного компонента професійної мобільності вчителя у нашому дослідженні є професійні знання та уміння вчителя початкових класів; критеріями особистісно-творчого компонента є особистісні професійно-значущі якості та креативність вчителя; критеріями рефлексивного компонента обрано здатність оцінювати ефективність власної професійної діяльності та здатність вчителя до саморозвитку. До кожного критерію розписано систему показників та рівні сформованості досліджуваного явища. Використано такі методики: «Мотиви професійної діяльності», тестування професійних знань та умінь, тест «Креативності та педагогічної гнучкості» Т. Торренса, методика «Рівень педагогічної рефлексії». Узагальнені результати проведеного констатувального дослідження свідчать про недостатній рівень сформованості всіх структурних компонентів професійної мобільності вчителя та вказують на потребу вдосконалення системи післядипломної педагогічної освіти з метою її кращого формування.

3. Обґрунтовано організаційно-педагогічні умови формування професійної мобільності вчителя початкових класів у системі післядипломної педагогічної освіти: *перша умова* - застосування сучасних наукових підходів щодо формування професійної мобільності вчителя початкових класів; *друга умова* - аналіз змісту формування професійної мобільності вчителя початкових класів в умовах післядипломної педагогічної освіти; *третья умова* - поєднання форм та методів формування професійної мобільності вчителя початкових класів в умовах післядипломної педагогічної освіти.

Розкриваючи умову застосування сучасних наукових підходів щодо формування професійної мобільності вчителя початкових класів нами

описано використання компетентнісного, акмеологічного, особистісно орієнтованого, діяльнісного, системного, синергетичного, що забезпечують цілісність і ефективність процесу формування професійної мобільності.

4. Аналіз змісту, опис форм та методів формування професійної мобільності вчителя початкових класів розглядалися у межах курсового та міжкурсового періодів. У курсовий період відбуваються курси підвищення кваліфікації вчителів початкових класів — це форма організації освітнього процесу, що здійснюється за спеціально розробленою програмою, спрямованою на розвиток професійних компетентностей педагогів. Проаналізовано різноманітні освітні програми курсів підвищення кваліфікації, зокрема онлайн-курс «Професійна мобільність педагогів», Типова освітня програма підвищення кваліфікації, «Цифрові інструменти вчителя для формування компетентності учнів», програма «Розвиток професійних компетентностей вчителів початкових класів» тощо.

Проаналізовано форми та методи формування професійної мобільності вчителя початкових класів в умовах післядипломної педагогічної освіти такі як: самоосвітня діяльність педагога (в поєднанні з методами професійного вдосконалення, методи рефлексивного аналізу, дослідницькі методи, проєктні методи, проблемного навчання та ін.); наставництво і тьюторська діяльність (методи професійного консультування, супервізії, професійних дискусій); тренінги, майстер-класи, педагогічні практикуми участь педагогів у професійних спільнотах, асоціаціях та освітніх хабах, атестація та сертифікація педагогічних працівників.

Подальші наукові дослідження доцільно спрямувати на проведення формувального експерименту та оцінювання результативності запропонованих форм і методів. Крім того, варто проаналізувати зарубіжний досвід формування професійної мобільності вчителів початкових класів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонова, О. Є. (2015). *Професійна педагогічна освіта: системні дослідження*. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка. Режим доступу: <https://eprints.zu.edu.ua/18266/>
2. Антонова, О. Є., (2001). Словник базових понять курсу “Педагогіка”. В: О. А. Дубасенюк, ред. *Технології професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів*: навч. посіб. Житомир: Житомир. держ. пед. ун-тет.
3. Барбіна, Є. С. (1997). *Формування педагогічної майстерності вчителя в системі безперервної педагогічної освіти*. Київ: Вища школа.
4. Бібік, Н. М. (2017). Нова українська школа: Підготовка вчителя. *Освіта України*, 3, 10–13.
5. Бідюк, Н. М. (2015). *Професійна мобільність фахівця: сутність, структура, шляхи розвитку*.
6. Бовсунівська, Г., & Трохименко, Т. (2022). Діяльнісний підхід як основа організації освітнього процесу в початковій школі. Житомирщина педагогічна, № 2(26). Режим доступу: <https://imso.zippo.net.ua/wp-content/uploads/2022/07/7.-Бовсунівська-Г.-Трохименко-Т.-О-56..pdf>
7. Бойко, Г. (2016). Соціальна мобільність педагога: теоретико-методологічний аспект [Електронний ресурс]. *Педагогіка і психологія професійної освіти*, (2), 66–75. Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України; Львівський науково-практичний центр проф.-техн. освіти НАПН України; Національний університет «Львівська політехніка». Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pippo_2016_2_10
8. Боярин, Л.В., Одинак, М.М., (2020). Програма підвищення кваліфікації вчителів початкового навчання закладів загальної середньої освіти, Чернівці
Режим доступу: <https://drive.google.com/drive/folders/1YUYOEg16uJ51maQXLtBtiEqmrlvOv6OY>

9. Брижак, Н. (2016). Професійна мобільність як фахова якість майбутнього вчителя [Електронний ресурс]. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*, (1), 67–70. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuped_2016_1_16
10. Буссел, В. Т. (Ред). (2009). *Великий тлумачний словник сучасної української мови*. Київ, Ірпінь: Перун.
11. Варецька, О. В. (ред.). (2019). *Розвиток соціальної компетентності вчителя початкової школи у системі післядипломної педагогічної освіти*. Дніпровська академія неперервної освіти.
12. Верховна Рада України. (2017). *Закон України «Про освіту» № 2145-VIII*. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2145-19>
13. Верховна Рада України. (2020). *Закон України «Про повну загальну середню освіту» № 463-IX*. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/go/463-20>
14. Вихор, С. (2020). Професійна мобільність педагога як якість сучасного фахівця. *Наукові записки НПУ*, 154, 67–72.
15. Віднічук, М.А., (2011). Професійний розвиток педагогічних працівників в умовах запровадження випереджувальної післядипломної освіти. В: В. В. Олійник, ред. *Координація науково-методичної роботи закладів післядипломної педагогічної освіти в умовах єдиного інформаційно-освітнього середовища: темат. зб. праць*. Рівне: ПП Лапсюк, с. 24.
16. Вознюк, О. В. (2018). Неперервна освіта як умова професійного становлення вчителя. *Педагогіка і психологія*, 59, 23–29.
17. Вознюк, О. В. (2020). *Мотиваційні та когнітивні засади професійного розвитку сучасного вчителя*. – Житомир: Вид-во ЖДУ.
18. Вознюк, О. В. (2020). *Творчий потенціал і професійна мобільність сучасного педагога*. – Житомир: Вид-во ЖДУ,.
19. Володавчик, В. (2014). Професійна мобільність фахівця як науково-педагогічна проблема [Електронний ресурс]. *Молодь і ринок*, (1), 88–93.

- Дрогобицький державний педагогічний університет імені І. Франка. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mir_2014_1_19
- 20.Гладуш, В. (2019). *В Форми післядипломної педагогічної освіти: тенденції розвитку*. Вісник післядипломної освіти, 9(38). Режим доступу: <https://ojs.uem.edu.ua/index.php/vpo/article/download/109/273>
 - 21.Гончаренко, С.У., (2000). В: Н.Г. Ничкало, ред. *Професійна освіта: Словник: навчальний посібник*. Київ: Вища школа.
 - 22.Гончаренко, С.У., (2011). *Український педагогічний енциклопедичний словник*. Рівне:Волин. Обереги.
 - 23.Гордієнко, М. Г. (2011). Професійна мобільність у наукових дослідженнях. *Педагогіка і психологія*, 4, 106–114.
 - 24.Гринько, В. (2011). Аналіз теоретичних підходів до вивчення феномену «професійна мобільність» [Електронний ресурс]. *Молодь і ринок*, (5), 127–131. Дрогобицький державний педагогічний університет імені І. Франка. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mir_2011_5_31
 - 25.Грицькова, Н. В. (2010). Професійна мобільність фахівця: сутність та структура. *Вісник ЛНУ ім. Т. Шевченка*, 12(199), 25–32.
 - 26.Грицькова, Н. В. (2011). Особливості соціально-професійної мобільності вчителя в умовах сучасної середньої школи [Електронний ресурс]. *Науковий вісник Донбасу*, (1). Луганський національний університет імені Т. Шевченка. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvd_2011_1_6
 - 27.Гріневич, Л.М., (2017). *Найбільший виклик – перепідготовка педагогів*. [online] Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/usi-novivni-interview-2017-07-21-liliya-grinevich-najbilshij-viklik-perepidgotovka-vchiteliv>
 - 28.Гусак, В.М. (2017). *Навігатор розвитку професійної компетентності педагога: довідник*. Житомир: б.в
 - 29.Гусак, В.М., (2016). Компетентнісний підхід: теоретичний аспект. В: *Реалізація компетентнісного підходу в освітньому просторі регіону: матеріали конф.* Житомир: "Полісся",с. 22-26.

- 30.Даниленко, Л. І. (2018). *Професійна мобільність педагога в умовах освітніх змін*. – Київ: Педагогічна думка.
- 31.Даниленко, Л. І. (2021). Трансформація професійних ролей учителя початкової школи. *Український педагогічний журнал*, 3, 25–31.
- 32.Даниленко, Л.І. (2005). *Післядипломна педагогічна освіта України: сучасність і перспективи розвитку: наук.-метод. посібник*. Київ: Міленіум.
- 33.Дегтяр Г.О. (2004). Роль рефлексії у структурі свідомості особистості. Проблеми становлення інноваційних підходів у сучасній освіті: Зб. наук. пр. – Харків: Стиль – Іздат, 2004. – С.48-52.
- 34.Дейнека, Л. (Уклад.). (2018). *Формування професійної мобільності майбутнього фахівця початкової освіти* [Електронний ресурс : науково-допоміжний бібліографічний показник]. Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, Бібліотека.
- 35.Дзвінчук, Ю. (2015). Теоретичні аспекти вивчення професійної мобільності [Електронний ресурс]. *Проблеми гуманітарних наук. Психологія*, 35, 15–25. Дрогобицький державний педагогічний університет імені І. Франка. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pgn_ps_2015_35_4
- 36.Дубасенюк, О.А., (2013). Андрагогічні принципи навчання дорослих крізь призму соціально-особистісного досвіду та компетентності. В: Л.Б. Лук'янова, ред. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи: зб. наук. праць Ін-ту пед. освіти і освіти дорослих НАПН України*. Ніжин. Луганськ: Вид-во "Ноулідж", вип. 7. с. 89-100.
- 37.Зеленський, Б. Р. (2016). Категорія «професійна мобільність» у психолого-педагогічному дискурсі [Електронний ресурс]. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, 51, 158–163. Класичний приватний університет. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pfto_2016_51_24

- 38.Зязюн, І.А. (2001). Неперервна освіта як основа соціального поступу. В: *Неперервна професійна освіта: теорія і практика: збірник наукових праць*. К.: Вид. центр НТУ "ХПІ", ч. 1,с. 15-23.
- 39.Квітка, Г. Т. (2017). Синергетичний підхід у професійній підготовці майбутніх учителів. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, № 8, 45–52.
- 40.Кириченко М.О., (2016). Інноваційні підходи до професійного розвитку педагогічних, науково-педагогічних працівників та керівних кадрів освіти у відкритому суспільстві. В: В.В. Олійник, ред. *Професійний розвиток та управління людськими ресурсами в системі*
- 41.Клокар, Н.І. (2010). *Підвищення кваліфікації педагогічних працівників в умовах післядипломної освіти регіону на засадах диференційованого підходу*: [монографія]. Київ: ОВ "Ніка-Прінт"
- 42.Ковальчук, Л. О. (2019). Формування професійної мобільності майбутнього вчителя початкової школи. *Педагогічні науки*, 84(2), 45–52.
- 43.Кравець, Р., Романишина, Л., & Зданевич, Л. (2022). Професійна мобільність вчителя початкових класів як запорука ефективної педагогічної діяльності. *Перспективи та інновації науки*, 7(12), 185-194.
 Режим доступу:
https://www.researchgate.net/publication/361493256_PROFESIJNA_MOBILNI_ST_VCITELA_POCATKOVIH_KLASIV_AK_ZAPORUKA_EFEKTIVNOI_PEDAGOGICNOI_DIALNOSTI?utm_source=chatgpt.com
- 44.Кузьмінський, А.І., (2003). *Теоретико-методологічні засади післядипломної педагогічної освіти в Україні*. Доктор наук. Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України.
- 45.Литвин, А. В. (2020). Професійний розвиток учителів початкової школи в умовах модернізації освіти. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*, 4, 32–36.

46. Лук'янова, Л. Б. (2019). *Безперервна освіта і розвиток професійної мобільності педагогів*. – Київ: Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, 2019.
47. Лук'янова, Л. (2013) *Чинники мотивації навчання дорослої людини*. Режим доступу: : <http://lib.iitta.gov.ua/7671/1/%D0%A7%D0%B8%D0%D.pdf>
48. Максименко, Н., & Салига, Н. (2021). Системний підхід до процесу формування професійного іміджу майбутніх викладачів у закладах вищої освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 2021, № 4(108), 145-155.
49. Міністерство освіти і науки України. (2018, 15 січня). *Типова освітня програма підвищення кваліфікації вчителів 1-х класів* (Наказ МОН № 36). Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-tipovoyi-osvitnoyi-programi-pidvishennya-kvalifikaciyi-vchiteliv-1-h-klasiv>
50. Муқан, Н. та ін. (2022). *Організаційні, правові та психолого-педагогічні аспекти реалізації професійної мобільності студентів у період війни: реалії та перспективи* (збірник матеріалів конф.). Львівська політехніка.
51. Муращенко, О. (2020). Розвиток особистості вчителя початкових класів засобами активізації її професійної мобільності в системі післядипломної освіти. *Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи*, (1(3), 112–118. Режим доступу: [https://doi.org/10.31499/2706-6258.1\(3\).2020.204153](https://doi.org/10.31499/2706-6258.1(3).2020.204153)
52. Наказ № 2736-20 (2020). «Про затвердження професійного стандарту за професіями “Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти”, “Вчитель закладу загальної середньої освіти”, “Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)”». Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v2736915-20>
53. Наказ МОН № 36 від 15.01.2018 року *Про затвердження Типової освітньої програми підвищення кваліфікації вчителів 1-х класів*, затверджена. Режим доступу: https://osvita.ua/school/reform/59002/?utm_source=chatgpt.com

- 54.Ничкало, Н. Г. (2010). Професійна освіта в умовах суспільних трансформацій. *Професійна педагогіка*, 1, 12–18.
- 55.Ничкало, Н. Г. (2022) *Педагог у вимірі воєнного часу: духовність, творчість, відповідальність*. Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи. – 2022. – №2. – С. 6–13.
- 56.Ничкало, Н. Г.(2022). *Професійна освіта і розвиток педагогічної майстерності в умовах війни: нові виклики*. Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи. – 2022. – №2. – С. 10–16.
- 57.Ничкало, Н.Г. ред, (2000). *Професійна освіта: словник*. Київ: Вища школа, с. 149.
- 58.*Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи* (2016). Режим доступу: <http://mon.gov.ua/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%202016/12/05/konczepczyia.pdf>
- 59.Овчарук, О,В., (2004). Розвиток компетентнісного підходу: стратегічні орієнтири міжнародної спільноти. В: О.В. Овчарук, ред. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики*. Київ: "К.І.С.", с. 5-14.
- 60.Олійник, В.В. та Даниленко, Л.І. (2005). *Післядипломна педагогічна освіта України: сучасність і перспективи розвитку: наук.-метод. посібник*. Київ: Міленіум.
- 61.Олійник, В.В., ред. (2011). *Координація науково-методичної роботи закладів післядипломної педагогічної освіти в умовах єдиного інформаційно-освітнього середовища: темат. зб. праць*. Рівне: ПП Лапсюк.
- 62.Освітня програма підвищення кваліфікації вчителів «*Професійна мобільність педагогів*». Режим доступу: https://ippo.com.ua/training/profesijna-mobilnist-pedagogiv-380?utm_source=chatgpt.com
- 63.Палько, Т. (2015). Психологічні особливості розвитку рефлексії вчителів в

- умовах післядипломної педагогічної освіти, Київ, 23 с.
- 64.Пасічник, Л.Л. (2017). Рефлексивний підхід до розвитку професійної компетентності вчителів у центрах педагогічної освіти у Німеччині, Український педагогічний журнал, № 2.
 - 65.Пов'якель Н.І. (1998) Професійна рефлексія психолога-практика. Практична психологія та соціальна робота, №6-7., С.3-6.
 - 66.Пометун, О. І. (2002). *Інтерактивні технології навчання: Теорія, практика, досвід*. Київ. — Видання присвячене інтерактивним (технологічно-інноваційним) підходам.
 - 67.Пометун, О. І. (2017). Основи професійної діяльності вчителя в умовах НУШ. *Нова педагогічна думка*, 1, 7–12.
 - 68.Програма підвищення кваліфікації (2024) «Розвиток професійних компетентностей вчителів початкових класів». Тернопіль. Режим доступу: https://drive.google.com/file/d/1Owqk-PW74iZ3uqwW2IeOzIYWSEKV_0Hz/view
 - 69.Різні методи підвищення кваліфікації вчителя. Vseosvita. Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/embed/01006r1u-364b.docx.html>
 - 70.Савченко, О. П. (2010). Компетентнісний підхід у сучасній вищій педагогічній освіті. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 3, 99–106.
 - 71.Семеновська, Л. А. (2015). Синергетичний підхід як методологічна основа сучасної педагогічної освіти. *Педагогічний дискурс*, (18), 137–142.
 - 72.Сертифікація (2025-рік) — рубрика на сайті Державна служба якості освіти України. Взято з <https://sqe.gov.ua/diyalnist/sertifikaciya/>
 - 73.Сисоєва, С. О., & Кристопчук, Т. Є. (2012). *Педагогічна майстерність і професійний розвиток учителя*. Київ: Педагогічна думка.
 - 74.Скрипник, М.І. (2013). *Інтерактивні технології в післядипломному навчанні: довідник*. Київ: НАПН України, ДВНЗ "Ун-т менедж. освіти".
 - 75.Сорочан, Т.М., Данильєв, А.О., Дьяченко, Б.А. та Рудіна, О.М. (2013).

- Професійний розвиток керівників і педагогічних працівників загальноосвітніх навчальних закладів у післядипломній педагогічній освіті регіонального рівня: [монографія]. Луганськ: СПД Рєзніков В.С.*
- 76.Сотська, Г. І. (2017). *Акмеологічний підхід у педагогічній освіті України*. Режим доступу: <https://lib.iitta.gov.ua/709238/>
- 77.Удосконалюємо процедуру: як зміниться сертифікація вчителів з 1 вересня 2025 року — новина на сайті Міністерство освіти і науки України. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/news/udoskonaliuiemo-protseduru-ia-k-zminytsia-sertyfikaciia-vchiteliv-z-1-veresnia-2025-roku>
- 78.Хомич, Л., Султанова, Л. & Шахрай,Т. (Ред). (2012). *Культурологічна складова професійного розвитку педагога*. Київ, Ніжин: ПП Лисенко М.М.
- 79.Шевченко, Л. Г. (2019). Професійна мобільність як складова професійної компетентності вчителя. *Педагогічний дискурс*, 27, 58–63.
- 80.Шквир, О. (2021). *Акмеологічний підхід до становлення професійної успішності майбутнього вчителя*. Режим доступу: <https://visnyk.chnpu.edu.ua/index.php/visnyk/article/download/285/310/371>
- 81.Шурин, О. (2021). Реалізація особистісно орієнтованого підходу у професійній підготовці майбутнього вчителя. *Інноватика у вихованні*, 2(13), 196–202. Режим доступу: <https://doi.org/10.35619/iu.v2i13.361>
- 82.Яковенко, О. І. (2021). *Форми та види підвищення професійної компетентності науково-педагогічних працівників ЗВО з орієнтацією на європейські стандарти*. Педагогіка: журнал, 74(частина 3), 43-50. Режим доступу: https://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2021/74/part_3/43.pdf

ДОДАТКИ

Додаток А

Наукові підходи до трактування професійної мобільності

вчителя початкових класів

(узагальнена на основі аналізу наукових праць)

Підхід	Представники	Сутність	Основні акценти
Соціально-педагогічний	І. Зязюн, Л. Даниленко, О. Савченко	Професійна мобільність як здатність до адаптації в умовах соціальних і освітніх змін	Гнучкість у професійній діяльності; відповідність суспільним викликам
Компетентнісний	Н. Кузьміна, А. Маркова, Н. Муқан	Мобільність як складова професійної компетентності педагога	Поєднання знань, умінь, навичок і цінностей; розвиток ключових компетентностей
Психолого-педагогічний	Л. Спірін, Т. Левченко	Мобільність як прояв гнучкості мислення та готовності до саморозвитку	Здатність швидко змінювати стратегії діяльності; стресостійкість і адаптивність
Інноваційний	О. Пометун, О. Онопрієнко, Н. Бібік	Професійна мобільність як умова інноваційної діяльності педагога	Використання нових технологій; розвиток творчості й критичного мислення учнів

Додаток Б

**Схема взаємодії підходів до розуміння
професійної мобільності вчителя початкових класів**

Підхід	Ключові ідеї	Що додає до розуміння професійної мобільності
Компетентнісний (Н. Кузьміна, А. Маркова, Н. Муқан)	Професійна мобільність – складова професійної компетентності, що передбачає володіння знаннями, уміннями, навичками та особистісними якостями для успішної педагогічної діяльності.	- Підкреслює роль інтеграції знань і навичок. - Дає можливість визначати <i>структуру мобільності</i> через компоненти компетентності (когнітивний, діяльнісний, ціннісно-мотиваційний).
Інноваційний (О. Пометун, О. Онопрієнко, Н. Бібік)	Мобільність – це готовність до постійних змін, здатність впроваджувати інновації, генерувати нові ідеї, застосовувати сучасні технології.	- Наголошує на <i>творчості, гнучкості, проактивності</i> педагога. - Підкреслює роль інноваційних методів (проектна діяльність, інтерактивні технології).
Психолого-педагогічний (Л. Спірін, Т. Левченко)	Мобільність – особистісна якість, що визначається мотивацією, цінностями, психологічною готовністю до змін і професійного саморозвитку.	- Дає розуміння <i>внутрішніх чинників</i> мобільності (мотивація, саморефлексія, адаптивність). - Підкреслює значення психологічної стійкості й емоційного інтелекту вчителя.

Додаток В

Систематизоване розуміння змісту поняття «мобільний»

Аспект	Змістовна характеристика поняття «мобільний»	Ключові ознаки
Етимологічний	Походить від лат. <i>Mobilis</i> – «рухомий», «здатний змінюватися»	Рухливість, динамічність
Філософський	Відображає мінливість буття, рухливість явищ та процесів	Зміна, розвиток, перехід
Соціологічний	Характеризує здатність індивіда змінювати соціальні ролі, статуси, місце в суспільстві	Соціальна мобільність, адаптація
Психолого-педагогічний	Показник гнучкості мислення, поведінкової адаптивності, готовності до нових умов навчання і діяльності	Когнітивна гнучкість, емоційна стійкість
Професійно-освітній	Визначає готовність до зміни професійної діяльності, освоєння нових знань та методик	Перенавчання, інноваційність, відкритість
Техніко-технологічний	Означає портативність, мобільність у використанні технологій, незалежність від місця	Доступність, швидкість, автономність

Додаток Г**Методика «Мотиви професійної діяльності»**

Мета: Виявлення мотивів педагогічної діяльності вчителя, спрямованості на саморозвиток, інновації та ефективну організацію освітнього процесу.

Принцип: Методика дозволяє оцінити інтенсивність і структуру професійних мотивів, визначити домінуючі спрямування діяльності.

Інструкція для респондента

1. Прочитайте кожне твердження.
2. Оцініть, наскільки воно відповідає вашому ставленню до професійної діяльності, за шкалою від 1 до 5:
 - 1 – зовсім не властиво
 - 2 – мало властиво
 - 3 – частково властиво
 - 4 – властиво
 - 5 – повністю властиво
3. Відзначте цифру поруч із кожним твердженням у спеціальній колонці для відповідей.

Твердження для оцінки мотивів професійної діяльності

1. Я прагну постійно підвищувати свою педагогічну майстерність.
2. Мене мотивує успіх учнів і їхні досягнення.
3. Я активно шукаю нові методи та технології навчання.
4. Мені важливо підтримувати позитивний імідж професії вчителя.
5. Я прагну створювати сприятливе навчальне середовище для кожного учня.
6. Я готовий брати участь у педагогічних спільнотах і обмінюватися досвідом з колегами.
7. Я аналізую власну діяльність і роблю висновки для майбутньої роботи.
8. Моя професійна діяльність для мене є соціально значущою.
9. Я проявляю ініціативу у впровадженні інноваційних методів навчання.

10. Я орієнтуюся на розвиток учнів, а не лише на виконання програми.

Обробка результатів

- Підсумовуються бали за всі твердження.
- Рівні сформованості мотивів:

Низький рівень: 10–20 балів – мотивація слабо виражена, педагог формально виконує обов'язки.

Середній рівень: 21–35 балів – мотивація проявляється частково, застосування інновацій носить ситуативний характер.

Високий рівень: 36–50 балів – мотивація стійка, педагог активно впроваджує нові підходи, орієнтований на саморозвиток та результативність освітнього процесу.

Додаток Д**Тест професійних знань та умінь вчителя**

Мета: Виявлення рівня знань, умінь та здатності до прийняття рішень і адаптації у різних педагогічних ситуаціях.

Інструкція:

1. Прочитайте уважно кожне завдання.
2. Виберіть або запишіть відповідь у виділеному полі.
3. Для кейс-завдань дайте письмове обґрунтування ваших дій.
4. Час виконання – 45–60 хвилин.

Розділ 1. Педагогічна логіка

1. Визначте логічну послідовність етапів уроку:
 - а) Контроль знань
 - б) Мотивація
 - в) Основне пояснення нового матеріалу
 - г) Узагальнення та закріплення

Ваша відповідь: _____

2. Який варіант оцінювання є найбільш об'єктивним та прозорим для групової роботи?
 - а) Виставлення оцінок за активність у класі
 - б) Вибіркова перевірка робіт
 - в) Розробка критеріїв оцінювання та оцінка за ними
 - г) Тільки усна оцінка

Ваша відповідь: _____

Розділ 2. Методика викладання

3. Учні мають різний рівень підготовки. Як ви організуєте навчання для всіх учнів?
 - а) Працювати за одним стандартним планом
 - б) Поділити клас на групи за рівнем та диференціювати завдання

- в) Ігнорувати слабких учнів
- г) Дати учням самостійно вирішувати, як виконувати завдання

Ваша відповідь: _____

4. Який метод навчання сприяє розвитку критичного мислення?

- а) Лекція з повторенням
- б) Дискусія та аналіз кейсів
- в) Виконання завдань за інструкцією
- г) Показові експерименти без обговорення

Ваша відповідь: _____

Розділ 3. Сучасні технології навчання

5. Як ви інтегруєте інтерактивні технології у урок?

- а) Тільки для демонстрації матеріалу
- б) Інтерактивні завдання, відео та онлайн-тести для активного залучення учнів
- в) Замінити всі традиційні методи на технології без пояснень
- г) Використовувати технології лише для оцінки учнів

Ваша відповідь: _____

6. Під час онлайн-уроку частина учнів втрачає увагу. Ваші дії?

- а) Зробити паузу та провести інтерактивну вправу
- б) Продовжити без змін
- в) Призначити домашнє завдання замість інтерактивної роботи
- г) Ігнорувати неактивних учнів

Ваша відповідь: _____

Розділ 4. Кейс-завдання

7. У класі виник конфлікт між двома учнями під час групової роботи.

Опишіть конкретні кроки, які ви застосуєте для вирішення ситуації та запобігання повторенню конфлікту.

Ваша відповідь: _____

8. Під час уроку учень задає нестандартне питання, на яке ви не знаєте відповіді. Як ви діятимете?

Ваша відповідь: _____

Обробка результатів

Кожна правильна відповідь на тестові завдання оцінюється 1 балом.

Кейс-завдання оцінюються за шкалою: 0 – відсутня аргументація, 1 – часткова аргументація, 2 – логічна аргументація, 3 – повна та ефективна.

Сумарний бал:

0–12 балів – *низький рівень*

13–24 бали – *середній рівень*

25–35 балів – *високий рівень*

Додаток Е

Тест креативності та педагогічної гнучкості (Т. Торренса)

Мета: Виявлення здатності вчителя генерувати нові ідеї, творчо організовувати освітній процес та демонструвати гнучкість мислення.

Інструкція для респондента:

1. Прочитайте уважно кожне завдання.
2. Виконуйте завдання письмово, надаючи якомога більше ідей або варіантів рішень.
3. Час виконання – 40–50 хвилин.
4. Не обмежуйте себе стандартними відповідями – важлива оригінальність і різноманітність ідей.

Завдання 1. Генерація альтернатив

Уявіть, що ви плануєте урок на тему «Вода у природі».

- Придумайте 5 різних способів проведення уроку, які будуть цікавими для учнів різного рівня підготовки.
- Вкажіть, які ресурси та технології ви використаєте для кожного способу.

Ваша відповідь:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

Завдання 2. Нестандартні рішення

Опишіть 3 способи заохочення учнів до активної участі у груповій роботі під час уроку, коли учні різні за мотивацією та підготовкою.

Ваша відповідь:

1. _____
2. _____
3. _____

Завдання 3. Перетворення проблеми на можливість

Ви зіткнулися з тим, що клас не зацікавлений у стандартному форматі уроку.

- Придумайте 2 нові формати уроків, які заохотять учнів до активного навчання.
- Опишіть, як ці формати стимулюватимуть розвиток критичного мислення.

Ваша відповідь:

1. _____
2. _____

Завдання 4. Мозковий штурм

Придумайте 5 способів використання однієї теми (наприклад, «Кругообіг води у природі») у різних навчальних ситуаціях: на уроці, у проєкті, на позакласному заході тощо.

Ваша відповідь:

1. _____
2. _____
3. _____

Обробка результатів

1. *Кількість ідей*: підраховується загальна кількість ідей у всіх завданнях.
2. *Оригінальність*: оцінюється кожна ідея за шкалою 0–2:
 - 0 – стандартна, очікувана ідея
 - 1 – цікава, нестандартна
 - 2 – оригінальна, інноваційна
3. *Гнучкість*: оцінюється здатність пропонувати різні типи рішень і варіанти використання теми (0–1 бал за різний підхід).
4. *Сумарний бал*:
 - 0–12 балів – низький рівень креативності
 - 13–24 бали – середній рівень
 - 25–35 балів – високий рівень

Додаток Є**Методика «Рівень педагогічної рефлексії»**

Мета: Визначення рівня рефлексивних навичок вчителя, здатності до самоспостереження, аналізу власної діяльності, самокорекції та планування професійного розвитку.

Принцип: Методика дозволяє оцінити, наскільки системно педагог аналізує свої дії, робить висновки та коригує діяльність, виходячи з результатів уроків та взаємодії з учнями.

Інструкція для респондента

1. Прочитайте кожне твердження.
2. Оцініть, наскільки воно відповідає вашій практиці за шкалою від 1 до 5:
 - 1 – зовсім не властиво
 - 2 – мало властиво
 - 3 – частково властиво
 - 4 – властиво
 - 5 – повністю властиво
3. Заповніть колонку для відповідей поруч із кожним твердженням.

Твердження для оцінки рівня педагогічної рефлексії

1. Я аналізую ефективність обраних методів навчання після кожного уроку.
2. Я оцінюю, наскільки мої дії сприяли залученню учнів до активного навчання.
3. Я роблю висновки про свої помилки та шляхи їх подолання після уроків.
4. Я планую зміни у своїй діяльності на основі результатів рефлексії.
5. Я усвідомлюю вплив власних дій на розвиток та мотивацію учнів.
6. Я шукаю альтернативні способи подання матеріалу, якщо попередні методи були неефективні.

7. Я регулярно веду нотатки або педагогічний щоденник для аналізу власної діяльності.
8. Я обговорюю з колегами та отримую зворотний зв'язок про власну педагогічну діяльність.
9. Я використовую отриманий досвід для покращення планування наступних уроків.
10. Я здатний об'єктивно оцінювати власні успіхи та недоліки у професійній діяльності.

Обробка результатів

- Підсумовуються бали за всі твердження (максимально – 50 балів).
- *Інтерпретація:*
 - *Низький рівень рефлексії:* 10–20 балів – педагог рідко аналізує власну діяльність, корекція і планування майже відсутні.
 - *Середній рівень:* 21–35 балів – педагог частково аналізує уроки та коригує діяльність, планування розвитку нестійке.
 - *Високий рівень:* 36–50 балів – систематичний аналіз, усвідомлена корекція, активне планування професійного розвитку.

ОНЛАЙН-КУРС «ПРОФЕСІЙНА МОБІЛЬНІСТЬ ПЕДАГОГІВ»

ЗАТВЕРДЖУЮ
в.о. директора ГО "ІППО"
О. Ф. Новіков
15.10.2020 р.

Програма підвищення кваліфікації
педагогічних та науково-педагогічних працівників для роботи у закладах освіти
(освітня програма дистанційного курсу)

Програму підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників розроблено відповідно до сучасної державної освітньої політики, Концепції Нової української школи та стратегії реформування освіти в Україні.

Найменування: «Професійна мобільність педагогів»

Напрямок: розвиток професійних компетентностей

Вид підвищення кваліфікації: навчання за програмою підвищення кваліфікації (участь у вебінарі).

Форма підвищення кваліфікації: дистанційна.

Розробник: ipro.com.ua.

Спікер(ка): Замельок Марія Іванівна, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри дошкільної освіти Луцького педагогічного коледжу, тренер Академії інноваційного розвитку освіти України, член ОМІП, член асоціації працівників дошкільної освіти, член ГО «Академія розвитку особистості», член ГО «Українська асоціація сімейних психологів»

Мета: сформувати сприятливий психологічний клімат; знайти подібності в учасників групи для поліпшення взаємодії між ними; розвивати вміння працювати в команді; комунікативні навички педагогів; налаштувати на удачу, добро, успіх; сприяти професійній мобільності педагогів

Зміст: Сучасним педагогом приходить працювати в постійно змінюючому середовищі: уміти реагувати на ситуації та приймати відповідні рішення. Він повинен уміти орієнтуватися у напрямках та способах організації освітнього процесу в освітньому закладі, здатний впроваджувати оптимальні у свою професійну діяльність. Тому, основною характеристикою сучасного педагога є його професійна мобільність.

Обсяг (тривалість) навчання: 30 годин/1 кредиту Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (ECTS).

Програмні результати:

- 1) підвищення кваліфікації фахівців з даної тематики;
- 2) розуміння особливостей процесу запровадження та реалізації цікавих методів та технік у роботі;
- 3) здатність підлаштовуватись під конкретні потреби і можливості в освітній діяльності;
- 4) активізація бажання знаходити нові дієві інструменти для здійснення ефективної професійної діяльності;
- 5) узагальнення та систематизація набутих теоретичних та практичних знань під час вебінару.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться/набуватимуться:

загальні: здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт; здатність до міжособистісної взаємодії; здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями; здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

фахові: розвивати властивість особистості, яка сприятиме швидкому реагуванню на ситуації ускладнення і актуалізує всі потенційні можливості суб'єктної активності педагога під час вибору варіантів і способів розв'язання професійно-педагогічних задач та прогнозування професійної самореалізації; реалізовувати свою потребу в певному виді діяльності, яка відповідає нахилам та здібностям; здатність переходити з одного рівня професійної діяльності до іншого, розширюючи і поглиблюючи її характер; здатність проявляти свою професійну компетентність.

Після завершення виконання програми підвищення кваліфікації учасники отримують документ, перевірити який можна за посиланням: <https://ipro.com.ua/Certs>. - свідоцтво учасника вебінару, що відповідає вимогам чинного законодавства